

Ludo Štefko

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 35
22/2020
30. máj 2020

Cena 0,60 €

ZALOŽIL LUDOVIT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

**PUBLICISTA LUDOVIT ŠTEVKO
O BLAMÁŽI OMBUDSMANKY**
Strana 4.

**ZÁKONNÍK PRÁCE CHCE VLÁDA
ZNOVA AKOŽE MODERNIZOVAŤ...**
Strana 5.

**KORENE TRIDSAŤ ROKOV
ZÁPASIA V PRVEJ LÍNII**
Strana 6.

**TRIANON AJ PO STO ROKOCH
JE STÁLE MAĎARSKÁ TRAUMA**
Strana 7.

**VÝNIMOČNÝ ŠTÚROVEC
SAMUEL D. ŠTEFANOVIČ**
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Tohtoročný máj bol plný mimoriadnych vnemov, ktoré v nás ostanú ako spomienky na niečo výnimočné, na čo sa nezabúda, čo sa v pamäti vracia ešte veľmi dlho. Prvý máj mal predznamenať, že prichádza lásky čas. Lenže bozky pod rozkvitnutými čerešňami sa nekonali. Cez rúško sa bozkáva veľmi ťažko, najmä v situácii, keď platilo heslo: Otváram doma. Aj v domácnostiach však padalo bozkov asi pomenej. Verejne sa hovorilo o tom, že namiesto nich zrejme za zavretými dverami niektorých rodín padá viac faciek než prejavov náklonnosti. Domáce násilie sa dostalo na pretras ako jedna z tém, ktorú priniesla pandémia celosvetovo. Psychológovia hovorili o ponorkovej chorobe ako o príčine núteného pobytu rodín v uzavretých priestoroch, čo prinieslo zvýšené napätie a nervozitu. Dôsledkom nie je lásky čas, ale naopak rozpad mnohých vzťahov, keď partneri zistili, že okrem stresu zo splácania hypoték a obáv zo straty zamestnania nemajú spolu veľmi o čom hovoriť...

Ďalší predĺžený májový víkend priniesol výročie konca druhej svetovej vojny. Pri pamätníkoch sa striedali delegácie 8. aj 9. mája, samozrejme, v rúškach a rukavičkách. Zazneli aj hlasy, že od konca vojny svet nezažil podobnú situáciu, keď pandémia berie životy podobne ako vojna a civilný život je celkom vykoľajený. No, boli aj po vojne pandémie, ktoré si vyžiadali milióny životov, ale je pravda, že nikdy nebolo tak celoplanetárne ako teraz.

Ale máj priniesol aj uvoľnenie. Streda 20. máj bol pekný dátum. Na Slovensku začal život pulzovať o čosi hlasnejšie. Mnohí si vydychlí, či vlastne sa zhlboka nadýchli aj vonku, keď aspoň čiastočne mohli odložiť rúška. Obchody a reštaurácie opäť otvorili dvere zákazníkom, a tí neváhali. V perfektnom počasí zaplnili ulice, parky, športoviská aj obchody. Slovensko so svojimi štatistikami ukázalo Európe, že včasné opatrenia a disciplína občanov prinášajú úspechy aj vo veľmi ťažkých situáciách. Návrat do normálnych kofají však musí byť postupný a opatrný. Leto je pred dverami. Azda si ho užijeme v lepšej atmosfére, ako bola tá jarná...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Mimoriadny význam Matice slovenskej na juhu nášho územia Slovenské NIE maďarskému prehodnocovaniu

Dušan D. KERNÝ — Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Pred sto rokmi, 4. júna 1920, slovenský vzdelanec podpredseda Slovenskej ligy v Amerike Dr. Štefan Osuský podpísal pri Paríži 623-stranovú Trianonskú mierovú zmluvu. Bol to jeden z podpisov zmluvy medzi víťaznými mocnosťami a ich spojencami s novým štátom — Maďarskom. Toto je dodnes nielen historickým faktom, ale aj aktuálnou a akútnou politickou agendou. V dvoch susedných štátoch — Maďarsku a Slovensku — je to vnímané odlišne.

Bol to významný deň pre všetky národy bývalého Uhorska, to sa zapadlo ešte v roku 1918. Maďarsko podpísalo zmluvu ako nový štát, nebolo ani právne a ani teritoriálne identické so zaniknutým historickým Uhorským kráľovstvom.

■ NÁVRATY K MINULOSTI

Maďarsko uznalo, tak ako predtým to urobili mocnosti, úplnú nezávislosť česko-slovenského štátu a jeho hraníc. Mierové zmluvy umožnili vznik nových štátov na základe sebaurčovacieho práva, okrem Maďarska, Rakúska a Česko-Slovenska aj Poľska, Juho-slávie a územne obnoveného Rumun-ska. Pokiaľ ide o novinárske skratky, „skončila sa nadvláda desiatich miliónov Maďarov nad dvadsiatimi miliónmi Nemaďarov“.

Prečo sa treba vracat do minulosti, a to veľmi podrobne, vecne, odborné, zo slovenského historického hľadiska?

Vlani maďarský parlament vyhlásil rok 2020 za Rok národnej súdržnosti o dodnes „pretrvávajúcej neriešiteľnosti politických, ekonomických, právnych a duševných problémov, ktoré spôsobila (trianonská) mierová dohoda“.

Pre Slovensko je to neprijateľné. Z našej slovenskej strany niet nijakých dôvodov spochybňovať, a vonkoncom už nie prehodnocovať mierovú zmluvu. Okrem iného aj preto, že určením česko-slovenských hraníc po prvý raz medzinárodne platne určila naše slovenské hranice. Tie boli medzinárodne

uznané nielen po prvej, ale medzinárodne aj po druhej svetovej vojne v roku 1947 na Parížskej konferencii.

V Trianone 1920 podpísal vedno s E. Benešom mierovú zmluvu Štefan Osuský, v Paríži 1947 zasa Vladimír Clementis. Tieto výsledky ich dômyselnosti a energie by sme nemali spochybňovať. Prezieravý postup V. Clementisa v roku 1947 nám v rokoch 1992/1993 umožnil vybudovať po maďarskom nelegitímnom jednostrannom odstúpení od medzinárodnej zmluvy vodné dielo Gabčíkovo.

■ ČERVENÁ ČIARA

Nejde len o vecné, odborné historické hľadisko. Ide aj o domáce pomery, o to, aby sa v čo najširšej politickej, ako aj občianskej verejnosti jasne stanovila

červená čiara, ktorú nikomu nemožno prekročiť. Nemožno prijať tú časť vyhlásenia maďarského parlamentu, kde sa hovorí o „podpore práva národných menšín na sebaurčenie“.

Matičnej verejnosti ide dnes o principiálne záležitosti. Prvou je, aby sme v roku storočnice Trianonu dôstojne, vecne, pokojne, ale dôrazne argumentovali a vniesli do najširších vrstiev slovenskej spoločnosti napriek búrlivej súčasnosti vedomie o skutočných historických faktoch. Veď na nich stojí zrod moderného Slovenska! Systémom mierových zmlúv po prvej svetovej vojne sa stala medzinárodne právne platná zásada sebaurčenia národov, teda legálne a legitímne právo na štátnu samostatnosť a zvrchovanosť. Zánik Uhorska rozpadom v roku 1918 je síce, ako je

zrejme z maďarskej politiky, vnímané odlišne, ale v dnešných podmienkach je pre matičnú verejnosť dôležité, aby tieto neraz zásadné rozdiely negatívne neovplyvňovali, nevyostrovali vzájomnú spoluprácu a spolužitie dnes a v budúcnosti.

■ POSTAVENIE MATICE

Práve teraz je zrejme, že treba mať pochopenie pre postavenie Matice slovenskej na juhu Slovenska a jej úlohu v tomto nejednoduchom prostredí s nejednoznačným prístupom k historickým faktom. Matica sa usiluje o to, aby boli viditeľné historické fakty ako historický zdroj moderného sebavedomia príslušníkov štátu Európskej únie. Je dôležité, že Trianon bol nielen základom vzniku česko-slovenského štátu, ale aj celkových pomerov v strednej Európe!

Podpora takéhoto matičného úsilia ako súčasť celkového spoločenského snaženia s podporou štátnej myšlienky je dnes v roku storočnice výnimočne dôležitejšia než za predchádzajúcich vlád. Súčasná maďarská politika na rozdiel od nedávnej minulosti po roku 1989 dramaticky stratila na rozdiel od Slovenska predchádzajúci diplomatický a politický vplyv v Európskej únii. No posunula sa smerom k európskemu prúdu, ktorý spochybňuje terajšie usporiadanie EU. A to je hrozba aj pre štáty s národnostne zmiešanými územiami, najmä keď si nezakrývame oči pred reálnymi pomermi tak na juhu Slovenska, ako aj k prístupu k Trianonu.

3 OTÁZKY PRE:

docenta PhDr. Ivana MRVU, CSc., historika Matice slovenskej

Trianon umožnil Maďarom mať národný štát

• **Blížiac sa sté výročie podpísania Trianonskej zmluvy prinútilo niekoho na Slovensku postaviť na území Gombaseckého letného tábora pamätník zobrazujúci túto udalosť. Ako to vnímate?**

Dá sa očakávať, že to nebude ojedinelá akcia v tomto období. Je to skôr taký maďarský trianonský rituál, ktorý je prázdny a navyše aj falošným gestom. Na Slovensku si musíme tiež pripomínať Trianon ako pozitívny zlom v našich dejinách. Dosiahli sme to, o čom snivali predchádzajúce generácie Slovákov. Už Ludovít Štúr v roku 1848 zdôrazňoval, že pokiaľ sa náš národ neoddelí od Maďarov, nemá budúcnosť.

• **Maďarská vláda neustále upozorňuje na „nelichotivý stav“ maďarskej menšiny na území oko-**

litých štátov. Ako je na tom dnes slovenská menšina v Maďarsku?

Maďarská menšina má na Slovensku nadštandardné, ba až luxusné práva. V oblasti školstva, kultúry a používania maďarského jazyka na úradoch môže byť Slovensko príkladom. Majú svoje politické strany, a tým aj istú váhu v našom politickom živote i na celoštátnej úrovni. Na druhej strane je pravdou, že ich počet na Slovensku klesá, ale to je výsledok prirodzeného procesu. Slovenská menšina v Maďarsku prakticky zmizla, hoci v období, keď sa podpisovala mierová zmluva, v Maďarsku žilo viac ako tristo tisíc Slovákov. Južné kraje dnešného Maďarska sa nazývali aj dolnozemske Slovensko, toľko Slovákov tam žilo. Ešte v roku 1920 bolo najľudnatejším slovenským mestom Békešská Čaba s takmer tridsaťtisíc Slovákami.

• **Do akej miery sú príslušníci maďarského národa objektívne informovaní o svojej skutočnej minulosti?**

Väčšina Maďarov sa pridáva mystifikácie, že Uhorsko bolo maďarským štátom, kde síce žili aj iné národnosti, ale usadili sa tam až neskôr, a to s dovoľením ich vládcov. Maďarský jazyk ani nerozlišuje medzi Uhorskom a dnešným Maďarskom. V oboch prípadoch je to len Magyarország. A to je živná pôda pre podobné podujatia, ako je to gombasecké, lebo Magyarország sa vraj stala veľká krivda. To však nie je pravda. Nové hranice stanovené mierovou zmluvou v Trianone umožnili Maďarom konečne si budovať svoj národný štát.

Zhovárал sa: Matej MINDÁR
Foto: (mrs)

V SNN 23/2020
SI PREČÍTAŤE

■ ZOO v Bratislave prežila stratu väčšiny areálu vinou cestného zberača a porazila aj koronavírus
■ Predseda vlády prvej Slovenskej republiky Štefan Tiso podpísal kapituláciu do rúk Američanov
■ Spisovateľka Hana GREGOROVÁ sa usilovala, aby nebolo medzi ľuďmi nezaslúženej biedy

V centrále na Súmračnej je pusto, odstredivý pohyb prichádza z regiónov

Stálica politiky – Smer-SD – sa rozpadáva

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Predseda strany Robert Fico je práceneschopný. Krajský predseda zo Žiliny Ján Podmanický vrátil členstvo strane. Najnovšie jej krajskí poslanci z Banskej Bystrice avizovali, že ak nebude na sneme zvolený Peter Pellegrini za nového predsedu, odídu zo Smeru spolu s ním. To však nie je ani len zďaleka všetko. Šestnásť župných poslancov strany z Banskej Bystrice vyzvalo na výmenu predsedu.

Predseda Smeru-SD Robert Fico prvý raz podrobil verejnej kritike členov predsedníctva a poslancov strany za ich verejné vyjadrenia k situácii v strane. V súvislosti s odchodom žilinského krajského predsedu Jána Podmanického hovorí o „odsúdeniahodnej politickej naivite“ a napísal, že „natlačanie strany do bezhodnotového liberálneho priestoru“ bude považovať za konanie poškodzujúce záujmy Smeru-SD.

■ RISK PLATFORMY

Verejné konflikty v Smeru spustilo vytvorenie parlamentnej hodnotovej platformy konzervatívnych poslancov, ktoré oznámila strana Kotlebovci-LSNS. Ambíciu hlásiť sa

k nej následne verejne potvrdili dvaja poslanci z poslaneckého klubu Smeru: Ján Podmanický a Marián Kéry. Na jej oficiálnom promovaní sa zúčastnil aj poslanec Kotlebovci-LSNS Tomáš Taraba. Ani on to po tomto oznámení nemá vo vlastnej strane ľahké a bude zaujímavé sledovať, ako dlho v nej ešte zotrvá. Robert Fico považuje za hrubú politickú chybu tlak na odchod Jána Podmanického, ktorý vytvorili niektorí členovia vedenia. Podmanický sa podľa neho podieľal na prijatí opatrení, ktoré pomohli Smeru-SD dosiahnuť vo voľbách viac ako trinásť či štrnásť percent.

Podpredseda Smeru Richard Raši hodnotí postoj banskobystrických poslancov strany k Petrovi Pellegrinimu ako „úplne logickú reakciu“. Chcú podľa

neho využiť Pellegriniho potenciál, podobné nálady, ako sa vyjadril, cíti aj v ostatných častiach Slovenska. V Smeru však nie je sám, kto má takýto postoj. V nedávnej diskusnej relácii v komerčnej televízii významný politik Smeru Peter Žiga nepriamo zasadil ranu Ľubošovi Blahovi, keď moderátorovi na otázku, či by mal Smer navrhnúť konečne iného kandidáta na post predsedu ľudskoprávneho výboru parlamentu ako Blahu, odpovedal jednoznačne a bez váhania „áno“. Mladší politici Smeru, na prevzatie vrátane Erika Tomáša, verného spojencu Roberta Fica až donedávna, volajú po tom, aby mladá generácia v strane „dostala priestor“. A tak sa zo všetkých strán z prostredia

Smeru ozýva volanie po čo najskoršom sneme strany. Až na jednu výnimku. „Vyhlasenia o skoršom sneme, ambíciách zmeniť vedenie strany, o ktorých sa dozvedáme len a len z médií, výrazne poškodzujú Smer-SD,“ napísal v liste Robert Fico.

■ PREDSEDA JE PROTI

Podľa neho je mu „ľúto, keď jeho neprítomnosť využívajú na oslabovanie

postavenia Smeru-SD v mene osobných politických ambícií“. Petrovi Pellegrinimu sa nepáči Ficov list stranikom. „List pána predsedu len potvrdzuje, že jeho a moje videnie politického sveta a budúcnosti sa značne rozchádza. Odmietam snahu umlčať čoraz intenzívnejšie kritické hlasy, ktoré sa vnútri strany ozývajú, a nepovažujem vyjadrenie iného názoru za hlboké poškodzovanie záujmov Smeru.“

Letná turistická sezóna je pred dverami – turisti ostávajú v napätí

Ako to bude s dovolenkami počas leta?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Cestovný ruch ako súčasť ekonomického systému tvoria dve hlavné odvetvia. Aktívny cestovný ruch prináša profit z pobytov našich občanov a zahraničných návštevníkov na našom území, hovorí sa mu aj domáci cestovný ruch. Pasívny cestovný ruch znamená, že naši občania cestujú do zahraničia, kde trávajú svoje dovolenky.

Klienti cestovných kancelárií (CK), ktorí si nakúpili pobyty v zahraničí na tohtoročnú letnú sezónu v takzvaných first moment akciách, sú v napätí. Zatiaľ nevedia, čo bude s ich investovanými peniazmi, či a kedy absolvujú pobyty, na ktoré sa tešili.

■ POMOC CESTOVKÁM

Cestovné kancelárie, ktoré by bez pomoci štátu v prípade vracania peňazí zo zaplatených dovoleniek mohli vo veľkom krachovať, prišli s myšlienkou tzv. výmenných voucherov, teda poukazov, ktoré by klienti mohli využiť v budúcej

Podobný obrázok z dovolenkovej idylky si tohto roka sotva uložíme do rodinných albumov.

sezóne. Takýto systém už zaviedlo trinásť štátov EÚ.

Vláda začala situáciu riešiť, nič však nie je isté, lebo už sa do témy zapojila aj Európska komisia. Tvrdí, že zavedenie tzv. voucherov, podľa ktorých sa CK s klientom môže dohodnúť na odklade jeho zaplatenej dovolenky na budúcu sezónu, porušuje práva zákazníkov. Argument znie, že spotrebiteľom musí ostať zachované právo na vrátenie ceny zájazdu, ak nebudú mať o poukaz záujem. Susedná Česká republika, ktorá tiež zaviedla povinné poukazy, už dostala list od Európskej komisie s upozornením na porušenie práva EÚ. To isté dostali do pošty aj iné štáty EÚ a čaká to zrejme aj našu vládu.

■ ZÁKON PRE CESTOVKY

Medzitým už NR SR prijala vládny zákon, ktorý pomáha cestovným kanceláriám, podľa viacerých názorov však poškodzuje veľkú časť klientov. Nárok na vrátenie peňazí majú iba vybrané skupiny klientov, ostatní sa s cestovkami musia

dohodnúť na novom termíne dovolenky. Na základe novely zákona, ktorú predložilo ministerstvo hospodárstva, totiž cestujúci, ktorému nie je priznaný zákonný nárok na odmietnutie odkladu zájazdu, nebude mať možnosť výberu medzi dohodou s cestovkou o odložení plnenia alebo vrátením platieb za zájazd, ktorý sa pre pandémiu nekonal od 13. marca do 31. augusta 2020.

■ POVINNÉ POUKAZY

Zavedenie povinných poukazov je podľa Slovenskej komory spotrebiteľských organizácií porušením smernice Európskeho parlamentu a Rady o balíkoch cestovných služieb. Existujú vraj pritom aj iné možnosti ako pomôcť cestovným kanceláriám a agentúram bez rizika uloženia pokuty od Súdneho dvora EÚ a bez porušenia práv spotrebiteľov, dodala Slovenská komora s tým, že neuviedla aké. No a vraj ani prijaté riešenie zrejme nezabráni krachu viacerých, najmä menších cestovných kancelárií a agentúr.

VŠIMLI SME SI

Lodou po Dunaji sa dá priviezť do Čunova a tam si na umelo vybudovanom polostrove vo veľtoku možno pozrieť stálu expozíciu umeleckých diel aj aktuálne výstavy v reprezentatívnej Galérii Danubiana. Ale jedinou galériou na Slovensku, ktorá má vlastnú loď a tou priváža návštevníkov na Slanický ostrov umenia, je Oravská galéria v Dolnom Kubíne, ktorú pred piatimi rokmi pociťli titulom Najlepšia galéria roka a chváľtebné renomé si stále udržiava.

Lodou Slanica na Ostrov umenia

Expozícia tradičnej kamenárskej produkcie oravských majstrov na ostrove

Neraz som počúval historky akademického maliara Ignáca Kolčáka, ktorý bol istý čas riaditeľom dolnokubínského stánku umenia, ako sa Kostol Povýšenia sv. Kríža menil začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia na galériu uprostred vód Oravskej priehrady. Nespočítam, kolkokrát som to úžasné miesto a stretnutie s oravským kamenárskym aj sakrálnym ľudovým umením zažil in

natura, keď k maliarovým príhodám pridával svoje zážitky dlhoročný kapitán lode Slanica OG Stanislav Bodorik počas plavby na ostrov. Preto si už takmer ako povinnosť kladiem informovať o tom, že Slanica opäť otvorila náruč milovníkom umenia, ale aj turistické romantiky a Slovenska ako takého, lebo to všetko naraz môžete práve tu zažiť počas už štyridsiatej siedmej sezóny, ktorú zbehlí aj obeťaví dolnokubínski pracovníci Oravskej galérie s riaditeľkou PhDr. Evou Luptákovou otvorili 15. mája a srdečne pozývajú na prehliadku svojich expozícií. Pravdaže, aj loďou z prístavu č. 2 v Slaníckej Osade, pričom zohľadnili i súčasnú patáliu s koronavírusom a vstupné na ostrov aj na vyhladkovú plavbu po „slovenskom mori“ nevýšili. Popri vizualizácii pôvodného vzhľadu oltára, krypte s dejinami tohto mystického miesta, exponátach sakrálnych plastiky v interiéri kostola, tradičnej kamenárskej produkcie oravských majstrov zrejme ocenia aj prvú fázu revitalizácie celého ostrova, ktorou sa má jeho areál zatriktívniť so zámerom prilákať sem v budúcnosti viac ako vlnajších päťdesiatštyritisíc rekordných návštevníkov.

Text a foto: Emil SEMANCO

Vplyv parížskej avantgardnej skupiny Nabis nájdeme v Nižnom Hrušove

Nevšedné múzeum grófký Lesznaiovej

Nepovedali by ste kde všade – na akých nevelkých dedinkách – majú etnografické expozície aj múzeá, o ktorých sa zaslužíli obecné samosprávy a nadšenci. Spomeňme len Krivany, Gerlachov pod Vysokými Tatrami alebo Lendak. Nevšedné múzeum je aj v Nižnom Hrušove na Zemplíne.

Keď pred vyše štvrtstoročím Jaroslav Krajčák zakladal Darte Gallery so starožitnosťami a umením v rodnom Nižnom Hrušove, uvedomoval si existenciu osobnosti spojenej s týmto krajom – Anny Lesznaiovej (pri úprave zdedeného domu po starom otcovi stavbári objavili aj ňou zhotovenú ornamentálnu fasádu).

Táto zaujímavá osobnosť, o ktorej sme v SNN písali, keď sa v Nižnom Hrušove podujali opäť ju v obci sprítomniť, sa narodila 2. januára 1885 ako Amália Moscovitzová. Jej otec právnik Gejza Moscovitz pozýval do hrušovského kaštieľa známych maliarov, literátov i filozofov. Amália mala len sedemnásť, keď sa vydala. Krátko po narodení syna sa jej manželstvo rozpadlo a Amália hľadala útechu v maľovaní. Zvolila si umelecké meno Anna Lesznaiová podľa neďalekej dediny. Na začiatku ju najviac očarilo výtvarné umenie, študovala v Budapešti i v Paríži. Pri stretnutiach v Nižnom Hrušove ju do tajov maľby zasnávoval Jozef Rippl Ronai, člen parížskej skupiny Nabis. Ale chodievali tu aj básnik Endre Ady, maliari Theodor Mousson z neďalekých Michaloviec

či Eugen Krón z Košíc. V obci Lesné založila manufaktúru, kde ženičky vyošivali podľa jej vzorov. Postupne

ČO INÍ NEPÍŠU

Interiér nevšedného obecného múzea Anny LESZNAIOVEJ v Nižnom Hrušove

sa venovala aj poézii, napísala román Na počiatku bola záhrada, inšpirovaný práve Nižným Hrušovom, ktorý bol pre ňu pozemským rajom,

kde sa stále rada vracala. Posledné stretnutie umelcov sa uskutočnilo v tunajšom kaštieli v roku 1938. Vojna a fašizmus jej vzali brata a ona pred touto kataklizmou ušla do Ameriky, kde zomrela 2. októbra 1966.

Počas pôsobenia na Zemplíne sa Anna Lesznaiová a jej rodina výrazne pričínili o to, že Nižný Hrušov sa stal centrom kultúrneho a spoločenského života, ktorý ďaleko presiahol rámec regiónu. Práve ono genius loci bolo impulzom na založenie múzea venovaného pamiatke maliarky, spisovateľky a političky grófký Anne Lesznaiovej. V múzeu sú vystavené nielen jej práce, ale aj výtvarné diela iných umelcov, ktorých podporovala a spolupracovala s nimi. Po tom, čo kaštieľ pred skončením druhej svetovej vojny a po nej ostal bez ochrany, ľudia z obce si mnohé z obrazov či nábytku vzali domov. Napodiv, práve vďaka tomu sa podarilo do dnešných dní zachovať mnohé z toho, čo vytvorila umelkyňa alebo patrilo do kaštieľa ako súčasť interiéru. Pravdaže, Múzeum Anny Lesznaiovej to od „vlastníkov“ nedostalo zadarmo.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Pochmúrna politická súčasnosť

Ivan BROŽÍK

Riadky, ktoré práve začínate čítať, vznikli na deň presne dva mesiace od nástupu či vymenovania novej vlády Slovenskej republiky. Nie, sto dní teda ešte neprešlo, aj keď tých uplynulých šesťdesiat veľa napovedá.

Z predvolebných priateľstiev sa stali jasne viditeľné nepriateľstvá, z predvolebnej vzájomnej podpory sa stalo vzájomné hádzanie si polien pod nohy, zo štvorkoalicie tu bola takmer trojkoalicie. Napokon, s tou trojkou to priznal aj samotný predseda vlády Igor Matovič: „Ešte chvíľku a boli by sme traja,“ povedal aktuálne pre istý webový portál. Myslel tým stranu SaS Richarda Sulíka. A keď už sme v tomto priechodu, potom treba doplniť, že aj vzťahy OĽaNO so stranou Za ľudí evokujú veľký chlad. Akoby iba s kollárovcami to vo vláde fungovalo hladko a bez komplikovaných

rokovaní, priedavkov a odkazov či výziev na sociálnych sieťach. Prítom strana exprezidenta Kisku by sa dnes do parlamentu v stave, v akom je, asi nedostala. Od volieb si iba veľmi málo priplesili liberáli, o čosi viac „obyčajní“. Tu však zmeníme tému, pretože kým v politických stranách ich vedenia neabsolvujú letné a jesenné snemy, bude stále politická situácia u nás akosi neočakávane stále iba provizória. A to bez ohľadu na sto dní či opozičný alebo koalíčný mocenský tábor.

Tento pochmúrny obraz politickej súčasnosti Slovenska môžeme chvíľkovo prekresliť optimizmom z výsledkov celospoločenského boja za čo najmenej následky svetovej pandémie na našich občanov. Aj keď – tvrdo treba odsúdiť prímer niektorých arogantných ignorantov faktu, že sloboda a demokracia má svoje mantinely a obmedzenia, ktorí

tvrdia, že „nosenie rúška je čosi ako nosenie židovskej hviezdy na fazóne saka“. Toto je ďaleko za čiarou tolerovateľnosti, a aj vzhľadom na to, že takíto ľudia okolo nás jednoducho žijú, sú mimoriadne opodstatnené obavy pred druhou vlnou.

KOMENTÁR

Varovne zdvíhajúce čísla nakažených v susednom Česku, ktoré začalo s uvoľňovaním hygienických opatrení o týždeň-dva skôr ako my, hovoria samy za seba. Ale radšej budme optimisti, ako by sme mali podliehať strachu...

Nemožno ani obísť námietky prokurátorského stavu voči návrhu zákona o voľbe generálneho prokurátora. Pretláčať do tejto pozície neprokurátora je totiž naozaj nefér. Aj keď tento nomenovaný, no pritom jasne dešifrovateľný advokát sám

nijako nepotvrzuje svoje ambície viesť generálnu prokuratúru, skôr jeho vyjadrenia znamenajú opak. Ale to sa iba uvidí. Súčasnemu generálnemu prokurátorovi Jaroslavovi Čížňarovi sa funkčné obdobie chýli ku koncu a je jasné, že táto pozícia nesmie zostať dlho neobsadená. Zároveň však už teraz je zrejme, že pán Čížňar bude vo svojej funkcii nadsluhovať. Nová vláda kritizovala ohýbanie zákonov z dôvodu mocenských a politických záujmov. A to sa práve deje. Rovnako deklarovala transparentné výberové konania na miesta v štátnej správe. Realita je mierne opačná. Do funkcií sa predierajú známi vládných politikov.

Nuž, a ako je to v našom vírusom poničenom hospodárstve? Akosi divno. Javi sa, že s pomocou sa začalo. Ale javí sa tiež aj to, že do podnikateľského prostredia je jej na prvý pohľad akosi viac ako medzi nezamestnaných, ktorých percento rapídne stúpa a sú odhady, že v blízkej budúcnosti – na jeseň – bude na Slovensku každý desiaty občan schopný pracovať bez práce. Súkromné médiá síce viac riešia dovolenky pri mori, ale to sa týka naozaj asi iba ich hviezdnych moderátorov

a moderátoriek. Nevie si predstaviť, ako bežná rodina, ktorá už vyše dva mesiace žije bez práce a z dávok, ak ich vôbec dostala, zrazu v júli nabalí auto a „vybehne“ si len tak na Jadran na dva-tri týždne. Alebo letecky na Bali. Takže buď sme na tom dobre a čaká nás o pár dní dovolenkové leto, alebo nás čaká v septembri desať-percentná nezamestnanosť. Oboje naraz zjavne mať nemôžeme.

A ešte niekoľko pozoruhodných skutočností z nedávnych dní stojí za to okomentovať. Minister životného prostredia zistil, že včela na Slovensku nie je zaradená medzi chránené živočíšny druh. Toto zistenie – bez irónie – zaráža už len tým, že to ani jeden z doterajších ministrov životného prostredia nezistil. Asi boli vždy iné priority, pretože doteraz bolo ministerstvo životného prostredia takpovediac iba odpadovým rezortom pre koalíčného ministra maďarskej národnosti, a tí, ako vieme, riešili skôr tabule, názvy železničných staníc, rýchlocesty na juhu a rozostavané úseky diaľnic na juhu Slovenska. A ešte tak spolu s kolegami na doprave – dunajbusy.

Zatiaľ teda štvorkoalicie... Čo z nej ostane, ukáže jeseň.

Česi sa dovolávajú národa

Dušan D. KERNÝ

Ako sa vyvíja uvažovanie za našimi hranicami? Prevláda tvrdenie, že kríza koronavírusu „zmení niektoré základné predpoklady, na ktorých je založená Európska únia“. Tvrdí to aj politológ Ivan Krastev v analýze Sedem ponaučení z globálnej krízy. Autor je z liberálneho inštitútu v Sofii, no nie je na periférii, ale stal sa najcitovanejším politológom v európskych médiách. Okrem iného konštatuje, že koronavírus zvýši priťažlivosť autoritárskych praktík, ako to predviedla Čína, ktorej „schopnosť počas krízy bola pôsobivá“.

Ak necháme bokom najnovšie plamenné prejavy maďarského predsedu vlády Viktora Orbána, názor, že treba vytvoriť priestor na uvažovanie o inej, inakšej Európe, že je to nevyhnutné, zaznieva aj v Rakúsku. Dokumentuje to politologička Ulrike Guérotová z Dunajskej univerzity

v Kremsi. Ako hosťa na túto tému si ju vybralo celonemecké verejnoprávne rádio...

V bezbariérovom prístupnom českom prostredí sa na rozdiel od našej verejnej diskusie a politiky rozvinula iná debata. Debata o tom, že „pokiaľ

POZNÁMKA

má mať demokratická politika šancu, je potrebné rehabilitovať pojmy ako národ, štát a hranice“.

Je to názor politológa Petra Druháka a sociológa Jana Kellera. Profesor Keller, moravský univerzitný ľavicový sociológ a environmentalista, je roky známy ako prenikavý analytik, svoje vedecké a komentátorské pôsobenie posilnil päťročným mandátom v Európskom parlamente. To mu umožnilo prenikavé glosovanie bruselských pomerov.

Kým Ivan Krastev sa vydal na cestu analýzy súčasného kapitalizmu ako dohasínajúceho svetla liberalizmu, vedno s americkým autorom komentátora New York Times Keller postavil pôvodnú českú koncepciu s Druhákom, nazvali ju potrebou „konzervatívneho socializmu“. Zhodne konštatujú, že

„väčšina klasického proletariátu sa integrovala do trhovej spoločnosti a bez ideologických predsudkov prijala vzorcu konzumu“. Radikálne liberálna ľavica v tejto situácii prichádza s niečím, čo sa dá nazvať kultúrna revolúcia, namiesto sociálnych otázok vyzdvihuje otázky tela, sexuality. Nových sociálnych partnerov namiesto robotníkov si našla v menšinách, migrantoch a skupinách žijúcich na okraji spoločnosti. Namiesto plnohodnotnej práce, ktorej nie je dostatok, ponúka ľuďom „právo na odlišnosť“. Ľavicoví liberáli by si „nemali nič

nahovárať, k spochybňovaniu národa, k rušeniu hraníc a k demonizácii národa nedošlo preto, aby sa naplnila túžba po všeludskom bratstve, ale z iniciatívy nadnárodného kapitálu, ktorý rušením bariér obrovsky zvyšuje svoje zisky“.

V rozsiahlej argumentácii sa spomínajú autori dovolávajú o. i. rehabilitácie pojmu národ preto, že národ je založený na prirodzenej solidarite, tiež na rešpekte k autorite štátu, spoločenskej súdržnosti, prirodzenom vlastníctve, patriotizme a tradičných mravoch. Ale i na obzretnosti k spoločenským inováciám a novoprichádzajúcim.

Autori sa hlásia k strednej Európe, okrem Vyšehradskej štvorky zahrňujúcej aj Rakúsko, časť Nemecka a časť Balkánu, lebo „všade tam možno nájsť socialistickú tradíciu“. Európa ako prirodzené spoločenstvo národov so spoločnými historickými tradíciami „je oveľa širšia ako dnešná Európska únia a jej liberálni predstavitelia“. Globalizácia vyhrtila nerovnosť natoľko, že to presahuje medze, preto sa konzervatívny socializmus môže stať protívahou k populizmu, čo liberalizmus nedokáže.

Václav Klaus s uznaním ocenil, že „konečne je téma na diskusiu“...

AKO BOLO, ČO BOLO

Významný gynekológ profesor Ján Štencl sa dožil osemdesiatky. So cteným jubilatantom som sa zoznámil pri zaujímavej operácii, pri ktorej asistoval môj priateľ plastický chirurg Ladislav Košťál. Dievča prišlo na svet s vrodenuou chybou. Nemalo pošvu. Trápila ju predstava, že nebude môcť mať muža ani deti. Chirurgický výkon bol veľmi náročný, musel byť na milimetre presný, aby sa nepoškodil konečník alebo močový mechúr. Operácia bola úspešná.

Inému dievčaťu v menštruačnom veku sa v bruchu objavili zvláštne príznaky. Pri vyšetrovaní sa zistilo, že sa menštruačný cyklus začal, ale krv odtekala len do dutiny brušnej, čím sa mohla poškodiť slizničná výstelka. Chirurgický výkon umožnil, že vznikla komunikácia medzi maternicou a vonkajším prostredím a mladá žena začala normálne menštruovať. Našla si partnera, otehotnela a porodila zdravé dievčatko.

A ešte starší prípad. Bratislavskí lekári v roku 1981 pomocou ultrazvuku zistili, že môč

dieťaťa v maternici neodchádza do plodovej vody, ale hromadí sa v mechúre. Ten sa zväčšoval a bránil vo vývoji orgánov v brušnej dutine a v hrudníku. Boli len dve možnosti. Buď dieťa zomrie, alebo sa narodí ťažko poškodené.

Za práva nenarodených detí

Peter VALO

Keď lekár spozná chorobu, hľadá možnosť, ako ju liečiť. V tomto prípade bolo treba urobiť otvor do steny mechúra, aby moč začal odtekať do plodovej vody a plod sa mohol vyvíjať. Po pôrode by sa anomália vyriešila operáciou. Medzi plodom a lekárom bola však brušná stena a maternica matky. Ján Štencl musel nájsť odpoveď na otázky: Ako ďaleko môžem ísť? Čo všetko si môžem dovoliť? Kto o tom rozhodne? Bude to len matka? Čo ak odmietne zákrok a poškodí svoje dieťa? Má plod

odtekať moč do plodovej vody. Ján Štencl zašiel ďalej. Otvoril močový mechúr, sliznicu prišiel na pokožku plodu. Moč začal odchádzať. Mechúr sa zmenšil. Po skúsenostiach s prvou operáciou nasledovali ďalšie. Napokon, nie je nezaujímavé, že aj Američania v súčasnosti používajú spôsob, aký zaviedol profesor Štencl v Bratislave.

Plod sa stal zásluhou profesora Štencla rovnocenným pacientom. Adekvátnu liečbu dostával prostredníctvom matky

cez plodovú vodu či priamo do cievného systému, alebo do srdca. Bolo to v čase, keď bola objektom záujmu iba matka. Ľudský plod bol anonymný a nemal nijaké práva. Začal existovať až po pôrode. Keď profesor Štencl

hovoril o možnostiach jeho liečby, oponenti replikovali: „O čom to rozprávaš? Existuje interrupčný zákon. Zákon o pôrodnictve. Etika sa končí tam, kde gynekológ berie fľaše a peniaze.“

Profesor Štencl založil Materno-fetálne centrum v Bratislave a organizoval medzinárodné konferencie. Pričinil sa o to, že sa plod v lone matky dostal do popredia záujmu. Objavy genetiky a vyšetrovania ultrazvukom umožnili pôrodnikom detailnejšie spoznať nielen stav matky, ale aj dieťaťa

v jej lone. Objavili choroby plodu, o ktorých predtým nemohli vedieť.

Jedna z prvých operácií plodu v matkinom lone sa uskutočnila v Bratislave pred štyridsiatimi rokmi. Ján Štencl presvedčil odborníkov, že plod v tele matky má právo byť liečený a má plné právo na život. Prednášal o tom aj na medzinárodných kongresoch. Jeho vystúpenie na parížskej Sorbone v roku 1990 vyvolalo taký ohlas, že prednášku musel na požiadanie vlády zopakovať pre pracovníkov Ministerstva zdravotníctva Francúzska.

Profesor Ján Štencl prevzal po svojom učiteľovi profesorovi Ernestovi Dlhošovi, ku ktorému sa stále hlási, prednostovstvo Gynekologicko-pôrodnickej kliniky Fakultnej nemocnice s poliklinikou Dérerovej nemocnice, súčasne bol riaditeľom Slovenskej postgraduálnej akadémie medicíny, prezidentom Slovenskej gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti a pričínil sa o vznik Slovenskej zdravotníckej univerzity, ktorej bol rektorom. Patrí k nemnohým lekárom, ktorých nám pre objavné postupy pri liečení závidel svet. Prajem mu pevné zdravie.

Prvýkrát sa zišla Hospodárska a sociálna rada Slovenskej republiky Zákonník práce čaká akože modernizácia

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Pandemická kríza a následné utlmenie bežných činností štátu zapríčinili odklad prvého stretnutia hospodárskych partnerov – vlády, zástupcov zamestnávateľov a zamestnancov. Aj preto už nebolo iba zdvorilostné. Zástupcovia zamestnancov a zamestnávateľov sa napríklad dohodli s vládou, že vznikne komisia, ktorá bude riešiť zmeny v dôchodkovom systéme a oblasti daňovo-odvodového zaťaženia. Opatrenia majú pomôcť zefektívniť tieto sféry, ako aj pomôcť naštartovať ekonomiku. To po rokovaní zdôraznil minister práce Milan Krajniak.

Pandémia nás prinútila buď hľadať núdzové riešenia aj v oblasti práce, alebo priamo do fungovania ekonomiky zavádzať u nás ešte neodskúšané prvky. Jedným z nich je napríklad často spomínaný výraz „kurzarbeit“. Skrátenejší pracovný čas (kurzarbeit/short term working) je systém, v ktorom sa zamestnanci a zamestnávateľia dohodnú na skrátenej pracovnej dobe a vyplatenej mzdy. Systém predpokladá účasť štátu, ktorý pokrýva spravidla časť mzdy dotknutých zamestnancov s cieľom zachrániť pracovné miesta v ekonomike. Skrátenejší pracovný úväzok tak teoreticky môžu využiť všetky firmy, ktoré musia dočasne výrazne obmedziť alebo úplne zavrieť svoje prevádzky. Zamestnancov si môžu na určité časové obdobie aj bez výroby či produkcie ponechať, súčasne im môžu zaplatiť takmer plnú mzdu a využiť ich pracovné skúsenosti, keď sa vrátia do prevádzky po skončení krízy. V Nemecku tento systém vznikol už v roku 1918 a doteraz je veľmi používaný. Podľa informácií OECD počas hospodárskej recesie v rokoch 2008 a 2009 zabránil v Nemecku strate päťstotisíc pracovných miest.

■ STRAVNÉ LÍSTKY A INÉ

Sociálni partneri taktiež diskutovali o zmene systému fungovania stravnych lístkov, zhodli sa však na tom, že celá oblasť stravného si vyžaduje po dohode všetkých strán zmeny v Zákonníku práce. Tým sa

nevychne ani doteraz u nás nazývaný „home office“, po slovensky zrozumiteľne práca z domu či práca na diaľku. U nás sa tento systém príliš nevyužíva, a aj keď je na prvý pohľad veľmi lákavý z pohľadu laika, zamestnanci, ktorí takto pracujú, nemajú zo zákona vyriešené napríklad stravovanie, nemajú stanovený pracovný čas a často dochádza aj k ich nadmernému využívaniu zo strany zamestnávateľov. A to je druhý veľký avizovaný okruh zmien v Zákonníku práce.

Jednoznačne aj v tejto oblasti treba stanoviť jasné pravidlá, práva a povinnosti zúčastnených.

Tripartita sa podľa vyhlásení po jej skončení jasne dohodla na tom, že opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia z dielne rezortu

hospodárstva sa vždy prerokujú aj so sociálnymi partnermi. Rovnako bude tripartita riešiť aj naznačené zmeny v Zákonníku práce. „Diskusia bola veľmi vecná, konštruktívna, napriek tomu, že názory sme vyjadrovali veľmi otvorene. Verím, že do budúcnosti budeme vedieť nastaviť systém tak, aby sme vždy dokázali prísť aj s nejakým výstupom, aby to nebola len debata,“ skonštatoval minister práce a sociálnej rady Milan Krajniak.

■ URÝCHLENÉ ZMENY

Sociálni partneri sa na rokovaní venovali najmä nastaveniu ekonomického a sociálneho systému, rokovali aj o ekonomických opatreniach v čase koronakrízy. „Ešte počas krízy pripra-

víme v čo najkratšom čase návrh na predĺženie zmlúv, ktoré boli uzatvárané na určitý čas, aby ich bolo možné predĺžiť, čím môžeme predbežne zachrániť štyristo pracovných miest, najmä v automobilovom priemysle. Ak by nebolo umožnené ich predĺženie, pravdepodobne by niektorí zamestnávateľia museli riešiť otázku nepokračovania v takomto pracovno-právnom vzťahu,“ oznámil minister Krajniak.

Predseda vlády Igor Matovič upozornil na to, že Slovensko čaká najväčšia ekonomická kríza za posledné desaťky rokov. „Práve toto ťažké obdobie krízy, ktoré pred nami stojí, prežijeme s najmenšími zraneniami vtedy, ak budeme držať spolu. Aj zamestnávateľia, aj zamestnanci a vláda,“ zdôraznil premiér s tým, že považuje zastúpenie vlády v rámci tripartity za veľmi dôležité. „Bol by som rád, keby sme si uvedomili, že najlepšou zbraňou, ako ľuďom zvýšiť mzdy, je znížiť nezamestnanosť na čo najnižšiu možnú úroveň. Bol by som rád, keby to bol náš spoločný cieľ do budúcnosti a aby sme hľadali cesty, ako čo najrýchlejšie naštartovať zamestnanosť, aby ľudia prácu mali, a týmto spôsobom im zabezpečíme lepší a spokojnejší život,“ pripomenul po prvom rokovaní Hospodárskej a sociálnej rady Slovenskej republiky v tomto volebnom období predseda vlády.

■ DOHODA

Republiková únia zamestnávateľov bude navrhovať „zmrazenie“ minimálnej mzdy na Slovensku. Zástupcovia zamestnancov a zamestnávateľov majú čas na rokovania o minimálnej mzde pre budúci rok do 15. júla tohto roka. Okrem iného bude predložený návrh, aby ochorenie COVID-19 bolo uznané ako choroba z povolenia. „Ak zamestnanec bol nakazený v práci koronavírusom, malo by mu to byť uznané ako choroba z povolenia,“ znie návrh. V čo najkratšom čase bude pripravené predĺženie zmlúv uzatvorených na určitý čas, čím by sa zachránilo asi štyristo miest v automobilovom priemysle.

Koronavírus poškodzuje zdravie, ale citelne stencuje aj peňaženky ľudí Pandémia prehĺbi dno finančnej krízy

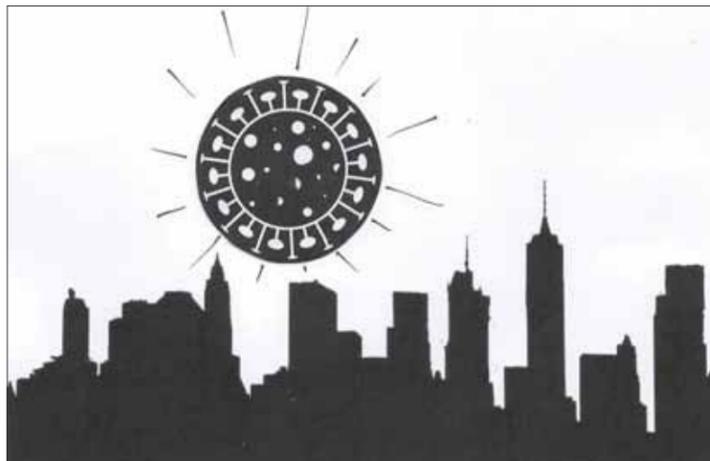
Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Finančnú krízu v roku 2008 spôsobili banky neschopnosťou zabezpečiť finančné potreby väčšiny účastníkov trhu. Dôsledkom bol krach firiem a nárast nezamestnanosti. Terajšia kríza sa od spomínanej odlišuje tým, že najprv došlo k nákaze zdravia občanov chorobou COVID-19, proti ktorej nemáme účinný liek, následne rozhodnutím Úradu verejného zdravotníctva sa u nás uzavreli konkrétne prevádzky, a tak slovenská ekonomika dnes čelí najväčšej hospodárskej recesii vo svojej histórii.

Makroekonomické údaje na najbližšie mesiace vyzerajú hroziivo. Podľa prognóz HDP má ekonomika klesnúť až o sedem percent, deficit verejných financií na takmer deväť percent k HDP, a čo je najhoršie, o prácu môže prísť až stotisíc občanov.

■ RIZIKOVÉ FAKTORY

Najväčším rizikom je obrovská zadlženosť slovenských domácností a nadštandardne veľká otvorenosť ekonomiky voči zahraničiu. O tom, že pandémia bude mať negatívny dosah najmä na zamestnanosť, potvrdila aj Medzinárodná organizácia práce, ktorá vyzýva národné vlády na prijatie takých

opatrení, ktoré prispievajú k udržaniu zamestnanosti, nech to stojí čokoľvek. Preto sa Európska komisia zaviazala, že na podporu zamestnanosti poskytne až sto miliárd eur. Slovenská vláda už 14. apríla tohto roku schválila Projekt podpory udržania zamestnanosti v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie, v ktorej sa fyzická a právnická osoba dozvie o príspevku náhrady mzdy na zamestnanca v závislosti od poklesu tržieb. Postupné obnovenie hospodárskeho rastu v našej krajine si bude vyžadovať obrovské množstvo lacných peňazí, ktoré

účastníci trhu aj zarobia, netreba pochybovať. Okrem potravinárskych obchodov a výrobcov zdravotníckeho materiálu k nim určite budú patriť komerčné banky.

■ POMOC BANKÁM

Vláda s bankami dohodla odloženie splátok z úveru na obdobie maximálne deviatich mesiacov, počas ktorého nebudú úveroví dlžníci musieť splácať istinu a úrok, no úročenie zostatku istiny sa bude počas obdobia nesplácania úročiť. Výsledkom

tejto „bankovej pomoci“ bude predĺženie splátkového kalendára, zvýšenie mesačnej splátky, a teda i preplatenie ceny úveru, ako aj hypotéky kupovanej nehnuteľnosti. Pre klienta ostáva jediná výhoda z odloženej splátky, o ktorú musí banku požiadať, a to, že nebude zapísaný do úverového registra neplatičov. Navyše počas obdobia odloženej splátky musí klient ostatné bankové poplatky spojené s čerpaním úveru naďalej platiť. Banky si okrem iného budú zvyšovať zisk aj tým, že od ECB dostanú peniaze s mínusovým úrokom 0,75 percenta, ale ostatným účastníkom finančného trhu ich budú požičiavať len s plusovým úrokom.

Koronavírus poškodzuje zdravie občanov, stencuje peňaženky ľudí, vyprázdňuje účty podnikateľov, do verejných rozpočtov peniaze kvapkajú, ale prúdom z nich odtekajú. V strachu z nezamestnanosti si málokto uvedomuje, že požičané peniaze bude musieť vláda vrátiť, keďže nenávratných peňazí z ešte neschváleného európskeho rozpočtu a eurovalu bude na zaplätanie rozpočtových dier málo. Verejnú úroveň nepozná cenu požičaných peňazí, čo ale už vie, sú výrazne vyššie úroky na nové hypotéky a musí počítať aj s tým, že po skončení doterajšej úrokovej fixácie sa budú úroky na staré hypotéky tiež výrazne zvyšovať. Z rôznych príčin poklesol záujem o kúpu nehnuteľnosti, a teda aj potreba ich financovať cez hypotéky, na medzibankovom trhu zdraželo požičiavanie peňazí od iných bánk, zvyšuje sa riziko nesplácania doteraz požičaných peňazí, ako aj obava z očakávanej recesie ekonomiky. Pretlak peňazí na finančnom trhu však môže spôsobiť zdražovanie tovarov a služieb, a teda rast inflácie, ktorá dokáže znižovať zadlženosť úverových dlžníkov. Či to zároveň bude viesť aj k zvyšovaniu miezd, nebudeme špekulovať.

NA MARGO

Ako v týchto dňoch vyšlo najavo, prezident Ukrajiny Volodymyr Zelenskyj podpísal dekrét o trojročnom predĺžení zákazu prístupu na ruské webové stránky a platformy sociálnych sietí na ukrajinskom území. Ide o jedno z ďalších restriktívnych opatrení, ktoré Kyjev od roka 2017 prijal proti vyše 1220 jednotlivcom, pričom väčšinu z nich tvoria občania Ruskej federácie, ako aj 468 ruským internetovým zdrojom, sociálnym sieťam a IT spoločnostiam vrátane Yandexu, Yandex.Ukraine, Mail.ru, VKontakte, Odnoklassniki, Kaspersky Lab, Doctor Web atď.

Ukrajinské reštrikcie

Ukrajinské vedenie opäť názorne predviedlo, že sa nechystá preskúmať diskriminačnú a nezákonnú politiku proti ruským mediálnym zdrojom. Tento krok považuje RF za akt priamej cenzúry, zameraný na vyčistenie informačného priestoru Ukrajiny od alternatívnych názorov. Toto konanie je hrubým porušením takých základných princípov medzinárodného práva, ako sú sloboda prejavu a rovnaký prístup k informáciám.

Blokovanie činnosti ruských internetových zdrojov je iba „malou súčasťou“ svojvoľne vo vzťahu k masmédiám na Ukrajine, kde je novinárska činnosť už dlhodobo spätá s rizikami ohrozenia života a osobnej slobody. Kyjevské orgány presadzujú dôslednú politiku represii proti médiám, a to cez sprisňovanie právnych predpisov a štátnou reguláciou mediálneho priestoru, ako aj uplatňovanie administratívnych a iných foriem nátlaku na novinárov. Popritom doteraz nie sú vyšetrené vraždy viacerých predstaviteľov masmédií v tejto krajine vrátane zločinov z roka 2014, obetami ktorých boli Andrej Štejn, Anton Vološin, Igor Korneljuk a Anatolij Klian.

Ruská strana za neprípustnú považuje aj pretrvávajúcu zhovievavosť oficiálneho Kyjeva voči nezákonnej činnosti extrémistickej webovej stránky „Mierotvorca“, ktorá priamo ohrozuje bezpečnosť novinárov. Preto vyzýva príslušné profilové medzinárodné štruktúry a mimovládne organizácie pre ľudské práva vrátane Predstaviteľa OBSE pre slobodu médií Harlema Désira, aby na opísanú situáciu náležite reagovali, a európskych a zahraničných partnerov Kyjeva aby vysvetlili, či sa politika ukrajinských orgánov môže zhaduje s demokratickými hodnotami a so zásadami.

(red)

Viliam HORNÁČEK: Boli sme pri všetkých emancipačných aktivitách Slovákov KORENE tridsať rokov v prvej línii

Zhovárал sa Roman MICHELKO – Foto: archív SNN

Zmeny, ktoré podnietil Helsinský proces, vytvorili v štátoch tzv. sovietskeho bloku vhodné podmienky na demokratizáciu verejného života. Uvoľnenie umožnilo vstupovať do politických procesov aj tým, ktorí neboli členmi komunistickej strany. Bola to výzva pre všetkých, čo chceli zmeniť spoločenské pomery a vzťahy, ale aj presadiť prirodzené práva, potreby a oprávnené záujmy neslobodných národov bez medzinárodoprávnej subjektivity. Aj Slováci nezostali bokom a pripojili sa k premenám doby s túžbou mať viac slobody a emancipácie.

• **KORENE vznikli v marci 1990. Čo spôsobilo, že ľudia, ktorí sa dovtedy politikou nezaoberali, sa začali spoločensky angažovať? Aké boli hlavné ciele združenia KORENE?**

V tom čase začali vznikať zoskupenia rôzne zmyslajúcich ľudí. Jedni na Právnickej fakulte UK založili Leninskú iskrú, my sme v mojom ateliéri založili KORENE. Naším hlavným programovým cieľom bolo „pripraviť Slovákov ako zvrchovanú, o svojich veciach a vzťahoch samostatne rozhodujúci národ“, čo sa nám vďaka priaznivým okolnostiam, nadšeniu a spolupráci národných síl podarilo uskutočniť. KORENE ako spoločnosť národne uvedomelej slovenskej inteligencie a ich členovia boli iniciátormi a účastníkmi všetkých významných celonárodných emancipačných aktivít Slovákov. A vždy v prvej línii „na čele zápasov v službe národu a vlasti“. Spočiatku spoločne so Štúrovou spoločnosťou a s Maticou slovenskou, neskôr aj s ďalšími združeniami. Práve táto vzájomná spolupráca národných síl tvorila základ úspešnosti slovenského národa v záverečnej etape zápasu za slobodu, rovnoprávnosť a zvrchovanosť.

• **Z mnohých aktivít KOREŇOV, ktoré viedli k završeniu emancipačného zápasu slovenského národa, najvýznamnejšou, kľúčovou, prelomovou a pre ČSFR aj osudovou bola iniciatíva Za zvrchované Slovensko. Čo jej predchádzalo?**

Ako všetky významné vývojové etapy Slovákov aj náš generačný zápas sa začal slovenčinou. Počnúc Rastislavom, bernolákovcami a štúrovcami aj ďalšie generácie doma či v cudzine bojovali pod jednotiacim heslom „Za tú našu slovenčinu!“ Ona je najcharakteristickejšim prejavom národnej povahy, najvýznamnejšou hodnotou kultúry a nezastupiteľnou jednotiacou podstatou spolupatričnosti Slovákov. Bez slovenčiny niet Slovákov!

Aby sme však mohli uzákonniť slovenčinu ako štátny jazyk, museli sme obnoviť slovenský štát. A práve to bol hlavný cieľ a zmysel našej iniciatívy Za zvrchované Slovensko, ktorej Výzva – požadujúca obnovenie SR ako subjektu medzinárodného práva – zjednotila všetky pronárodné politické subjekty aj mienkotvorné osobnosti a stala sa hlavným programom a heslom rozhodujúcich volieb 1992, ktoré národné sily vyhrali! Historickému stretnutiu 11. 9. 1991 v sídle KORENOV, podpísu a zverejneniu tohto prelomového dejinotvorného aktu spoločnej dohody národných síl predchádzali mnohé dlhé a zložité rokovania s politickými subjektmi. Boli charakteristické našim neústupným naliehaním a presvedčaním, že nastal čas rozhodnutia, že nesmieme premeškať neopakovateľnú historickú príležitosť a všetci sa musíme podriaďiť životným záujmom nášho národa! Vtedy sa nám to podarilo...

• **Volby v roku 1992 boli prelomové. Vzápätí po nich SNR prijala Deklaráciu o zvrchovanosti SR, Ústavu SR a 1. 1. 1993 vznikla súčasná SR aj ČR. Aký bol vplyv KOREŇOV a SKSI Slovakia plus na tieto udalosti?**

Viacerí členovia KOREŇOV sa podieľali na tvorbe programov SNS aj HZDS a mnohí boli aj ich členmi.

Predseda Združenia slovenskej inteligencie Viliam HORNÁČEK

Neskôr sa z viacerých stali poslanci a členovia vlád, takže naša vtedajšia spolupráca bola partnerská a vplyv bezprostredný. Potom však prevládli osobné a stranické záujmy politikov. Hlavnou príčinou zrejme bola naša nekompromisnosť pri presadzovaní slovenských národnoštátnych záujmov a odmietavý postoj k privatizácii. Aj napriek mnohým rozdielnostiam, výhradám a nedorozumeniam však vďaka celého slovenského národa patrí všetkým, ktorí svoj podpis pod Výzvu Za zvrchované Slovensko naplnili skutkami ako Deklarácia SNR o zvrchovanosti SR, Ústava SR a obnovenie slovenskej štátnosti vytvorením súčasnej SR.

• **V rokoch 1994 – 1998 ste boli poslancom NR SR. Bolo to obdobie upevňovania slovenskej štátnosti, ale urobilo sa aj mnoho chýb. Vy jediný ste odmietli hlasovať za maďarsko-slovenskú zmluvu, ktorú premiéri Mečiar a Horn podpísali v Paríži. Aké boli vaše dôvody?**

Môj vstup do vrcholovej štátnej politiky si vynútila krízová situácia počas tzv. dočasnej vlády v roku 1994. V tejto veci som spolu s Júliusom Binderom a Jozefom Brillom navštívil Jozefa kardinála Tomka, ktorý mi na moju otázku odpovedal: „Choďte tam, kde sa chlieb láme. Vy ešte pre slovenský národ urobíte veľa dobrého!“ Pri mojom rozhodovaní zavážila aj ponuka Vladimíra Mečiara, že HZDS na kandidátke poskytne štyri miesta pre slovenskú inteligenciu. Július Handžárík mi vtedy povedal „Pamätaj, že v politike budeš neraz musieť prijímať aj rozhodnutia v rozpore s vlastným svedomím!“ Práve v tomto nastali napätia a aj konflikty s vedením HZDS, lebo ako predseda som presadzoval odbornú stanoviská KOREŇOV a tie sa čoraz menej stotožňovali s politickými či skôr stranickými rozhodnutiami a často iba s osobnými záujmami predsedu HZDS.

Za tzv. základnú zmluvu medzi SR a MR „o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci“ som ako jediný verejne odmietol hlasovať a nazval som ju „rozsudok smrti nad slovenským juhom“. Kiež by som nemal

Združenie Korene spolu s inými národnými spolkami vrátane Maticy slovenskej organizovalo demonstrácie za národnú samostatnosť, na ktorých sa zúčastnili desaťtisíce podporovateľov.

Cieľ a program iniciatívy Za zvrchované Slovensko zjednotil všetky pronárodné politické subjekty a mienkotvorné osobnosti, ktoré bojovali za slovenskú samostatnosť. Tento program bol rozhodujúcim v parlamentných voľbách 1992, ktoré národné sily jednoznačne vyhrali.

pravdu! Nesúhlasili sme ani s „rozkúskovaním“ SR pri novom územnom členení. Oponovali sme konferenciou a zborník s odbornými argumentmi sme doručili predsedovi vlády aj NR SR. Treba však povedať, že v tomto období sa urobilo aj mnoho užitočnej a pre národ a štát potrebnej práce. Napríklad zákon o slovenčine ako štátnom jazyku SR, zákon o MS a mnohé iné...

• **Po roku 1998 sa k moci dostala garnitúra, pre ktorú slovenské národnoštátné záujmy neboli prioritou, a preto vplyv národne orientovanej inteligencie na výkon moci rapídne klesol. Kto v tomto období zlyhal najviac?**

Zápas o charakter nášho štátu prebieha dodnes a v roku 1998 doň razantne vstúpili cudzie záujmy. V lete bola „dzurindovská garnitúra“ v USA a potom sa situácia vyvíjala už podľa cudzieho scenára. Pascou, nešťastím a prekliatím doby sa stala tzv. privatizácia, ktorá nielen rozvädila, ale aj skompromitovala do nej zainteresovaných politikov a stala sa doslova ošialom, ktorý odsunul národnoštátné záujmy a štátnické povinnosti na „vedľajšiu koľaj“. Boj o ekonomickú suverenitu štátu ako podstatu zvrchovanosti SR kulminoval. Napokon ho vinou „našich“ vysoko vyhrali cudzí...

Ako dokazuje zoznam činnosti našich združení (www.zsi-korene.sk),

my sme si podľa hesla „Naše ciele sa nemenia“ plnili svoje úlohy naďalej a pravidelne sme usporadúvali celonárodné aj medzinárodné konferencie, vydávali knihy a vyjadrovali sa k významným udalostiam a rozhodnutiam. „Politická koncovka“ pri spoločnom riešení problémov pre nezaujím vládnucich politikov však zanikla. Rovnako je to aj s prezentovaním našej práce vo verejnoprávnej RTVS, čiže v médiách štátu, na ktorého vytvorení sme významne podieľali.

• **KORENE teda ani v tomto ťažkom období nezaháľali, a keď podľa vás „EÚ vstúpila na výsočné územie SR“, obnovili SNR 1848. Na čo zaväzovala Devínska prisaha?**

Akýkoľvek cudzí projekt, na ktorého tvorbe sme sa nepodieľali, by sme mali prijímať s opodstatnenou ne dôverou a posudzovať ho výhradne z hľadiska slovenských záujmov. Veď prečo by cudzí konali na náš prospech? Na túto historickú skúsenosť sme upozorňovali aj konferenciou Výzvy a úskalia našich integrácií. Márne. Napokon nami zvolení predstavitelia SR na čele s „vyjednávačom“ Figelom prijali ponižujúce podmienky a „EÚ vstúpila na výsočné územie SR“ ako víťaz. V ten deň, 1. mája 2004 na Devíne, nami vytvorená Slobodná rada slovenského národa obnovila SNR 1848 ako „parlament cti a sve-

domia národne uvedomelej slovenskej inteligencie“, čo stotridsaťosem osobností potvrdilo Devínskou prisahou zaväzujúcou nás „vždy presadzovať práva a záujmy slovenského národa, ctiť, chrániť a rozvíjať hodnoty slovenského dedičstva, konať v zmysle múdrosti vyplývajúcej z našej historickej skúsenosti a pokračovať v diele najväčších osobností našich dejín...!“

• **KORENE každoročne organizovali plenárne konferencie, kde vytýčili cesty, ktorými by sa malo Slovensko uberať. Zároveň mnohé roky organizovali slávnosti na Myjave a Bradle a obnovili celonárodné slávnosti na Devíne. Odvtedy sa Slovensko zmenilo. Aké by mali byť priority nastupujúcej generácie národne orientovanej inteligencie?**

KORENE si ako prvé z občianskych združení dali do názvu pojem, a to zaväzuje k najvyššej zodpovednosti za osud vlastného národa. Počas tridsiatich rokov nepretržitej činnosti poskytujú odborné aj občianske stanoviská k všetkým významným udalostiam v našom štáte. Najvýznamnejším prínosom KOREŇOV je však zjednocovacia činnosť. Už vytvorenie SSI KORENE, SKSI Slovakia plus a obnovenej SNR zjednotilo podstatnú časť národnej inteligencie. Vytvorením ZOSI sme dokázali zjednotiť združenia inteligencie a aj politické sily pred voľbami 1992 či slovenskú kultúrnu obec pri záchrane nového SND. Pre časopis Euroreport som napísal: „Ak vládna béčka, na vine sú áčka.“ To platí aj pre súčasný stav. Inteligencia – ak chce byť skutočnou elitou národa – musí si vybojovať a zaujať vo verejnom a politickom živote miesto, ktoré patrí áčkam!

• **Ako vnímate najväčšie výzvy súčasnosti? Aké sú dnes najaktuálnejšie problémy a priority Slovenska, na ktoré vieme ponúknuť reálne riešenia?**

Náš vplyv na globálne výzvy je minimálny. Za všetko domáce však nesieme plnú zodpovednosť, a tá by mala byť hlavným priestorom na našu sebarealizáciu. Všeobecne platí, že múdry svoju výživu, zdravie, výchovu, bezpečnosť ani budúcnosť nikdy nezveruje cudzím. Konáme tak? Slovensko nevyhnutne potrebuje novú pozitívnu motiváciu. Jej základom vždy boli a sú najmä slovenské deti. Veď najaktuálnejším problémom súčasnosti, trvalou prioritou a zároveň nevyhnutnou podmienkou našej budúcnosti je rast slovenskej populácie s dôrazom na jej kvalitu. Lebo aj pre nás platí: „Kto nemá deti, nemá ani budúcnosť.“ Všetky deti vlastné a nami vychované k našim hodnotám! Lebo: „Čo si kto zaseje, to bude...“ Aby sme nemuseli žať trnie, Slováci! Zároveň sa musíme zbaviť závislosti od cudzích a vytvoriť si vlastnú koncepciu nášho národnoštátného života. Základom riešenia súčasnej krízovej situácie je návrat k vlastným hodnotám, k sebe, k nám. Pričom dodržiavanie Ústavy SR musí byť pre všetkých zamestnancov štátu bezvýhradnou podmienkou!

• **Jedným z hlavných dedičných problémov nášho vývoja je otázka nadväznosti po sebe nasledujúcich generácií tvorcov aj ochrancov slovenských hodnôt, ako je naša vlasť, jazyk a kultúra, ale aj vlastná štátnosť ako právna organizácia zvrchovanej štátnej moci nad vlastným územím a obyvateľstvom, z čoho bezprostredne vyplýva úroveň kvality života občanov aj ich vzťah k štátu. A perspektíva?**

Pod symbolickým Devínom na konferencii Budúcnosť pre slovenské Slovensko sa k svojej nezastupiteľnej zodpovednosti prihlásili pokračovatelia práce generácie KORENE a svoj program vyhlásila nová Generácia 2020. Za našu prácu si ani neviem predstaviť vzácnejší dar. Predovšetkým jej však ďakujeme za nádej pre slovenskú budúcnosť slovenského Slovenska!

Mierová zmluva z Versailles je aj po sto rokoch ešte stále maďarskou traumou

Trianon priniesol národom strednej Európy slobodu

Ludovít ŠTEVKO — Foto: zdroj internet

V archíve francúzskeho mestečka Courneuve, dostupnom linkou č. 7 parížskeho metra, uchovávajú dnes už storočnú Trianonskú mierovú zmluvu, ktorá má podobu vyše päťstostranovej knihy. Je to originálny opečiatkovaný exemplár s podpismi tridsiatich troch predstaviteľov zúčastnených strán a s vloženou mapou s novými hranicami štátov strednej a východnej časti Európy. Podľa článku 104 uvedenej zmluvy sa z Uhorska vyčlenila Horná zem (Felvidék), Dolná zem (Délvidék), Sedmohradsko (Erdély), Partium a Zakarpatsko (Kárpátalja), čím sa vytvorili hranice nového maďarského štátu, ako aj hranice nových národných štátov na troskách Rakúsko-Uhorska.

Štvrtého júna 2020 nás bude deliť celé storočie od spravodlivej dohody medzi vtedajšími svetovými mocnosťami a národmi Európy, umožňujúcej podľa neodhateľného samourčovacieho práva vytvoriť si vlastnú štátnosť alebo štátnosť v spojení s inými národmi na základe dobrovoľnosti.

■ ŤAŽKÉ ROZHODOVANIE

Dohoda, podpísaná v paláci Veľký Trianon vo Versailles pri Paríži, sa nerodila ľahko. Po agónii rakúsko-uhorskej monarchie prechádzalo aj Maďarsko po roku 1918 hlbokou vnútropolitickou krízou. Striedali sa tu rozhárané vlády, ktoré politicky nespájalo takmer nič, okrem jedinej spoločnej idey: zúfalej obrany už neexistujúcej integrity Uhorska, čo bolo treba chápať ako obhajobu maďarskej hegemonie nad nemadarskými národmi. Predstavitelia Maďarska pokladali až do podpísania mierovej dohody nový stav po prehratej prvej svetovej vojne za protiprávne obsadenie svojho teritória, napriek tomu, že tieto územia už boli súčasťou nových štátov.

ANALÝZA

Na čele maďarskej delegácie, ktorá prišla na mierové rokovania do Paríža začiatkom roka 1920, stál v Budapešti populárny a doteraz uctievaný gróf Albert Apponyi, politik medzinárodne skompromitovaný maďarizačnými školskými zákonmi a násilným odnárodňovaním nemadarských národností v Uhorsku. S takýmto renomom nemohol Apponyi na konferencii uspieť. Napriek „sľubným“ tajným rokovaniam s Francúzmi a Poliakmi, ako aj povestnej výročnosti a jazykovým znalostiam tohto feudála jeho plány stroskotali. Šance Maďarov obnoviť Uhorsko boli mizivé. Rakúsko-Uhorsko bolo vo vojne porazeným štátom a veľmoci Dohody pokladali Rakúsko a Maďarsko za dedičov tohto prakticky mŕtveho štátneho útvaru. Na začiatku leta 4. júna 1920 bolo rozhodnutie veľmoci a nových štátov, ktoré sa vymanili z rakúsko-uhorského žalára národov, spečatené podpismi.

■ FALOŠNÝ MÝTUS

Uhorsko nebolo maďarským štátom. Maďarský štát pred rokom 1918 je mýtus. Taký štát neexistoval, existovalo len Uhorsko, v ktorom Maďari tvorili štyridsaťosem percent, teda ani nie polovicu obyvateľstva, a až Trianon vytvoril predpoklad na vznik ich prvého demokratického národného štátu – samostatnej Maďarskej republiky. Maďari si to však dodnes neuvedomujú. Pociť historickej krivdy a plač nad Trianonom sa v Maďarsku strieda s odhodlaním získať späť „odtrhnuté územia“, na ktorých vraj žijú Maďari ako občania cudzích štátov. Najzrozumiteľnejšie sa k tejto téme vyjadril svojho času šéf maďarského parlamentu László Kövér: „Uzavretím trianonskej doby sa pre celý národ môže začať nová epocha, vďaka ktorej sa stane bezpredmetným používanie pojmu „na tejto strane hranice a za ňou“. Je jeden maďarský svet, jeden maďarský národ...“ Advokát Tamás Nagy-Gaudi, najvýrečnejší poslanec Országgyűlésu (maďarského parlamentu) za Jobbik, v rokoch 2010 – 2014 prízvukoval: „Nijaká krajina sa nemôže zrieknuť dosiahnutia cieľa, aby príslušníci jej väčšinového národa žili v rámci jedného štátu.“

Dunajskostredskí „patrioti“ s vlajkami Felvidéku demonštrujú: Preč s Trianonom!

Podľa rétoriky parlamentného Jobbiku je „Slovensko nemelý štát, ktorý maďarská vláda nemusí rešpektovať, lebo Slováci sú vlastne Maďari hovoriaci českým dialektom“. Tento výrok pripomína z opačnej strany vyjadrenie prezidenta prvej Česko-slovenskej republiky T. G. Masaryka, že „Slováci jsou Čechy, přestože užívají svého nářečí jakožto spisovného jazyka“.

Alebo slová z úst jeho nástupcu Edvarda Beneša: „Mne nikdy nedostanete k tomu, abych uznal slovenský národ. Je to mé vědecké přesvědčení.“ Na prvý pohľad sú to absurdné produkty politického myslenia, s ktorými sa český národ nestotožnil, ale v povedomí mnohých súčasných Maďarov sú podobné myšlienky trvalou súčasťou ich veľkomaďarského presvedčenia. Internetové stránky sú plné špinavej šovinistickej peny popierajúcej existenciu susedného národa a vyzývajúce dobyť útokom severné územie, ktoré vraj Slováci Maďarom ukradli:

„Slováci ukradli maďarskú zem. ... Prítom Slovensko je jedna neexistujúca krajina. ... Politici ju vytvorili! ... Navrhujeme, aby maďarská vláda vyhlásila vojnu „Slovensku“. ... Nech naše tanky udupú Slovákov!“

■ NAHRÁVANIE IREDEENTE

Priradené, orbánovská politika sa oficiálne k pesničkám „Slováci ukradli maďarskú zem“ a výtvarom podobného druhu nehľadá, nájde záujem o eskaláciu prípadnej studenej vojny so Slovenskom v nádeji, že táto krajina je najslabším ohniskom reťaze štátov v karpatskom oblúku, a spolieha sa na iredentistickú politiku maďarských etnických strán v jej vnútri, najmä na Stranu maďarskej komunity preferovanú Viktorom Orbánom. Ale nečudujme sa, iredente často nahrávali aj slovenskí politici, aj nízke vlastenecké povedomie Slovákov, udupávané a vysmievané domácimi médiami od vzniku republiky v roku 1993. Len si spomeňme na istú, pre Maďarsko slávnostnú udalosť, počas ktorej si slovenský poslanec a kresťanský demokrat František

Mikloško prevzal v maďarskom parlamente vyznamenanie „mučeníka“ Jánoša Esterházyho, toho politika, odsúdeného na Slovensku ako vojnového zločinca, ktorý požadoval revíziu trianonských hraníc a nadšene vítal Miklósa Horthyho, keď vchádzal ako okupant na bielom koni do Košíc...

Maďarsko neprávom hovorí o strate dvoch tretín „svojho teritória“, na ktorom žili iné nemadarské národnosti. Priradené, pri určovaní hraníc sa časti maďarského etnika ocitli mimo hraníc terajšieho Maďarska, podobne ako sa nemadarské etniká ocitli mimo hraníc svojich materských krajín. Vytyčovanie nových hraníc nebolo možné uskutočniť dôsledne na etnickom princípe vzhľadom na národnostnú roztrúsenosť a neobjektívne štatistiky uhorského mnohonárodného štátu. Maďari o tom neradi hovoria, ale do Maďarska boli po Trianone začlenené územia, na ktorých žilo štyristotisíc Slovákov, z ktorých po desaťročiach sofistikovanej asimilácie zostal iba zlomok.

■ HISTORICKÁ ILÚZIA

Historický princíp nie je základ na vznik štátu. Ak by sa chceli historickými princípmi ohňať naši západní susedia Rakúšania, museli by považovať za oveľa väčšiu národnú krivdu stratu obrovského územia svojho bývalého cisárstva. Rakúšania si však vo svojom štáte nepostujú iredentu, nemajú nijaké šovinistické organizácie a hnutia, ktoré by sa dožadovali revízie hraníc. Majú svoj moderný národný štát a rakúsko-uhorská monarchia je pre nich iba históriou, ktorej zákonitosti nedovoľujú zaradiť spiatocku. Maďarský smútok za stratenou hegemoniou v Uhorsku, v ktorom utláčali a pomadarchovali iné národy, možno ako-tak pochopiť, ale nemožno na tom stavať doktrínu návratu „svojho teritória“ pod starú uhorskú korunu.

Kým pád Habsburgovcov znamenal pre Rakúšanov vznik prvej rakúskej republiky v histórii, Maďari vznik svojho štátu takto nevnímali. S pádom monarchie sa nezmirili, a nie je to tak dávno, keď očakávali návrat kráľovstva. Boli predsa

jediní z bývalých národov monarchie, čo čakali, že sa Habsburg vráti z Madeiry späť ako panovník, ako uhorský kráľ. Svojho hrdinu Miklósa Horthyho vymenovali za regenta – admirála, pretože čakali návrat reálneho kráľa. V maďarskej ilúzii je stále obsiahnuté, že Uhorsko bolo maďarské, a táto ilúzia pretrváva dodnes, pestuje sa aj v školách a z tohto uhla pohľadu pociťujú Maďari Trianon ako veľkú krivdu. Akoby mnohí z nich stále žili vo svojom virtuálnom Uhorsku.

V jednej z brožúr k výročiu Trianonu je napísané: „Znova položíme otázku: Môže to takto zostať? A odpovedáme nie, nie, nikdy! Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország menyország!“ (Okypťené Maďarsko nie je štátom, veľké Maďarsko je nebeským rajom!)

Najväčší znalec uhorských archívov i maďarských dejín Ladislav Deák k tomu svojho času napísal: „Maďarská interpretácia Trianonu vyznieva jednoznačne deštruktívne a neobjektívne, nedáva seriózne východisko pre národy strednej a východnej Európy a vychádza z ústrety jedine maďarskému nacionalistickému chápaniu.“ Žiaľ, o objektívnom chápaní dejín sa nedozvieme ani zo súčasných maďarských stredoškolských učebníc.

■ NIE SME FELVIDÉK

Predstavitel strany FIDESZ Zsolt Németh, niekdajší predseda zahraničného výboru maďarského parlamentu, hovoril v roku 2009 o možnostiach pätnástich miliónov Maďarov doma i za hranicami jasne, aj keď metaforicky: „Maďarsko hraníči samo so sebou a v tom sa skrývajú fantastické možnosti.“ Obsah tejto vety nebolo treba dešifrovať – Maďarsko je všade naokolo, kde žijú Maďari, teda na Slovensku (v ich názvosloví vo Felvidéku), v rumunskom Sedmohradsku, vo Vojvodine a na západnej Ukrajine – všade je Maďarsko. A tie fantastické možnosti sa dajú ľahko domyslieť.

Podľa historika Ladislava Deáka problémy s maďarským chápaním novovekých dejín nemáme len v prí-

pade Trianonskej zmluvy, problémy máme aj v terminológii. Maďarská historiografia, a teda aj maďarský jazyk, nerozlišuje medzi pojmami etnický a štátny. Magyar je aj etnický, aj štátny pojem a podľa toho nie je rozdiel medzi Uhorskom a Maďarskom. Z čoho vychádza takáto interpretácia? Maďari tento názor z predminulého storočia premietajú do stredoveku, kde pojem národ v dnešnom zmysle slova neexistoval. Z tohto maďarského chápania histórie vznikli od objektivitu vzdialené veci, napríklad že svätý Štefan bol maďarský kráľ. Prítom Štefan bol kresťanský feudálny panovník, zakladateľ mnohonárodnostného štátu v čase, keď Maďarsko neexistovalo.

Ako vznikol pojem Felvidék, ktorým často nazývajú Slovensko niektorí maďarskí politici, ako aj predstavitelia našej maďarskej komunity? Severná časť Uhorska sa pôvodne volala Horné Uhorsko, čo má aj latinský ekvivalent tohto pomenovania. Uhorsko však v roku 1918 zaniklo, čiže aj pomenovanie Felvidék stratilo opodstatnenie, lebo to bola hranicami nevymedzená časť jedného storočia neexistujúceho štátu. Slovenská republika má hranice, je medzinárodným subjektom, suverénnym štátom, nuž o akom Felvidéku to hovoria? Veď my nepíšeme a nepomenúvame maďarské zemepisné názvy po slovensky, napríklad Balaton nenazývame Blatno alebo Blatné jazero, aj keď ide o pôvodné slovenské pomenovanie. Ten istý princíp by mal platiť aj pre Maďarov žijúcich na Slovensku.

■ SMÚTOK ZA UHORSKOM

V roku 2010 vyhlásil maďarský parlament na návrh vládnej strany FIDESZ 4. jún za Deň národnej spolupatričnosti – pamätný deň Trianonskej národnej tragédie pre Maďarov v materskej krajine i za hranicami. Pri príležitosti nadchádzajúceho stého výročia podpísania Trianonskej mierovej zmluvy Maďarský parlament 18. júna 2019 dokonca vyhlásil rok 2020 za Rok národnej spolupatričnosti. V parlamentnom uznesení sa píše o stredo-európskej spolupráci, ale zároveň „o oprávnenom práve národnostných komunit na sebaurčenie“. Podľa uznesenia sa takýmto spôsobom môže prekročiť „historické dedičstvo národného vylúčenia, pozbavenia práv a obmedzovania“. Maďari sa teda ani po sto rokoch neprebudili zo svojho zatuchnutého veľkomaďarského sna. Čosi podobné už zažili aj Taliani po nástupe k moci Benita Musolinioho – aj ten snívaj o veľkej rímskej ríši.

V Budapešti na Kossuthovom námestí sa zrejme aj tento rok 4. júna budú pripomínať krivdy spáchané na maďarstve. Faklový sprievod extrémistického hnutia 64 žúp a ultrapravicovej strany Jobbik bude skandovať pred budapeštianskym sídlom Velyvslanectva SR staré známe heslá: „Preč s Trianonom! Nenávidíme ňu, Slovensko!“ a „Vráťte, čo ste nám ukradli!“ Na Slovensku sa tiež chystajú pripomienkové akcie: v Gombaseku maďarská komunitná organizácia Sine Metu odhalí pamätník Trianonu a vztýči na ňom na vysokom stožiaru svoju „štátnu“ felvidécku červeno-zelenú vlajku s kráľovskou korunou uprostred. Maďarskú spolupatričnosť bude symbolizovať prst zeme zo všetkých tzv. maďarských obcí na juhu Slovenska. Dohodnuté je, že všade po dedinách a mestečkách, kde v mestských zastupiteľstvách vládne maďarská menšina, budú vyzváňať kostolné zvony.

A nám Slovákom sa možno budú snívať hrôzostrašné detské sny, ako maďarský učiteľ stojí nad nami s trstenicou v ruke a vďaka nám do hláv riekanku: „Kása nem étel, bot nem fegyver, Tót nem ember!“ Kaša nie je jedlo, palica nie je zbraň, Slovákom nie je človekom...

Téma sa budeme venovať aj v ďalších vydaniach nášho týždenníka.

FEJTÓN

Chystá sa tu prevrat. Násilný. Pozná organizátorov – pravdepodobne. Veliteľka je pani učiteľka základnej školy v našej dedine. Prišiel som domov a začul som huk v obývačke. Hlas pani učiteľky som hneď spoznal. Nie je to tak dávno, čo mi vysvetľovala, že náklady za počmáranie lavíc mojím synom niekto zaplatí, a nebude to ona. Neodvážil som sa vojsť, lebo som počet žien vnútri odhadol na niečo medzi päť až desať, problém býva aj s jednou. Aj s dvoma.

Pripravme sa na násilný prevrat

Večer som nechtiac vypočul telefonát, v ktorom žena objednávala desať rovnakých teplákov, desať tričiek, desať párov podkolenok. Opýtal som sa jej, či to chce mať až do dôchodku – na každý rok jedna zostava. Poradil som jej, aby posledné zostavy kupovala o štyri čísla väčšie. Bolo mi oznámené, že som idiot, že nech sa pozriem na číslo svojich trenírok, že sa nemá starať, že to bude ako uniforma. Uniforma? Aká? No predsa nášho spolku. A tým sa mi to vyjasnilo. Zakladá sa tu polovojenský spolok. Keďže náš štát bráni armáda pod hrdinským velením ministerstva obrany a kapitánov v civile, každý iný polovojenský spolok môže slúžiť len proti nášmu štátu. Spolok je tajný. Moja ponuka, že tiež vstúpim do spolku, bola rázne odmietnutá. Manželka s jej zastaranými názormi ešte nepochopila gender filozofiu, lebo odmietnutie zdôvodnila na základe odlišnosti pohlaví. No ja viem svoje.

Na boj sa začali pripravovať v školskej telocvični. Každý štvrtok. Vracia sa zničená. Ťažko na cvičisku, ľahko v boji. Študente priručky pre boj zblízka a nejakú knihu o histórii kresťanstva s názvom Pilates. Záujem o mňa žiadny. Večer namiesto odpočinku máva rukami a nohami a poskakuje. Niekedy sa to volalo tanec sv. Víta. U Vikingov bojové šialenstvo berserka, v Malajzii amok. Nepriateľ to má spočítané. Viem, čo dokáže ženský berserker, keď v domácnosti odhalí neporiadok.

Už vychádza šidlo von z vreca. Majú názov Slovenské hopsandy. Nacionalisticko-šovinistický názov. A to je medzi nimi Vietnamka. A na tričkách majú spredu znak trojhlavého draka. Kto pozná moju manželku, vie prečo. Ale pri bližšom pohľade tam vidno svastiku, najmä na dračom rozkladnom chvoste. Stačí pramálo asi šesť trojuholníkov a štyri štvorce. Takto, takto a takto. Na chrbte sú čísla. Zatiaľ len do desať, ale ako si Voskovec a Werich pospevovali – Kým nás pújdou milióny... Nesmieme nebezpečenstvo podceňovať, prevencia je účinnejšia ako liečba. Aspoň že ich pri počte členov 1488 zrušia.

Dovtedy ako? Prokuratúra nekoná. NAKA nekoná. Policia sa fláka. Mestský policajt tupo hľadá do okien telocvične, slintá a tiež nič nerobí. Takto to ďalej nejde. O chvíľu, ak to nikto nezahrne, kúpia si motorky, namaľujú na nádrže vlčie či mačacie hlavy a zaútočia. Takže študenti, umelci a ostatní pracou nezaťaženi, začnite vychádzať do ulíc. Kým je čas.

Ja by som tiež šiel, nemyslite si, že sa bojím. Ale ešte musím povysávať a pokosiť záhradu. Lebo keď príde žena z bojového výcviku...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Dramatické životné osudy Juraja Drugeta III. sa takmer skončili na popravisku

Cesta od užského župana k hrdelnému trestu

Marián ŠIMKULIČ – Foto: archív autora

Francúzsko-neapolskí šľachtici Drugetovci prišli do Uhorska s kráľom Karolom Róbertom v 14. storočí. Za vernosť ich ocenil udelením viacerých hradov a panstiev. Príslušníci rodu boli vyše tristo rokov zemepánmi, ktorí sa označovali prídomkom Homonnai, odvodenom od jedného z ich sídiel – Humenného.

Jedným z predstaviteľov rodu bol Juraj III. Druget, ktorý sa narodil v roku 1583. Otec Juraj bol župan a zemepán Trebišova, matka Eufrozina, rodená Dóciová. Obaja rodičia boli protestanti. Aj syn Juraj sa hlásil ku kalvínom. Ako šesťnásťročného ho kráľ a cisár Rudolf II. vymenoval za užského župana, najmladšieho v Uhorsku. Zdalo sa, že ho čaká šťastná a dlhoročná kariéra. Ale osud tak nechcel. Dvaja miestni šľachtici poslali na cisársky dvor žalobu, že užský župan pácha násilnosti v šiestich stoliciach proti šľachticom, osobitne aj proti pisateľom listu. Uviedli tiež, že ani poddaní nie sú uchránení od jeho mladického hnevu a roztopaše. Juraja Drugeta III. po tomto obvinení odsúdili na sťatie a stratu majetku.

■ REVÍZIA ORTIELA

Jurajovi Drugethovi a jeho matke sa podarilo ujsť do Poľska, kde sa venovali obchodovaniu s vínom. Žili tu s vedomím, že do Uhorska sa vrátiť nemôžu, kým Juraj nedokáže svoju nevinu. Kým nedávno bol k nemu osud nemilosrdný, teraz ukázal svoju láskavejšiu tvár. Jeden zo sťažujúcich sa šľachticov napísal cisárovi Rudolfovi II. list, v ktorom sa opäť ponosoval, že jeho spoločníkovi na základe rozsudku prisúdili dvadsaťpäťtisíc zlatých ako súdne trovy, aj keď jeho skutočné náklady boli len tridsať zlatých. Zároveň mu súd určil tretinu zhabaného majetku – trebišovské panstvo, pričom podľa zmluvy, ktorú obaja podpísali ešte pred podaním na súd, polovica zisku mala pripadnúť jemu...

Z Poľska poslal list cisárovi aj Juraj Druget, ktorý poprel obvinenia a žiadal o zrušenie rozsudku voči sebe a namielal aj stratu majetkov. Odpoveď na seba nedala dlho čakať, cisár po preskúmaní písomnosti a dôkazov rozhodol, aby sa odsúdený vrátil domov a usporiadal svoje záležitosti. Po návrate z exilu Juraj osobne prišiel za kráľom a získal si jeho priazeň. Rudolf II. nariadil, aby mu vrátili zhabané majetky za podmienky, že kráľovskej komore odovzdá trebišovský vodný hrad Parič. Po tom, čo sa tak stalo, dvadsaťročný Juraj Druget sa opäť stal užským županom.

■ VYČERPÁVAJÚCA VOJNA

Doba však nebola pokojná, schyľovalo sa k stavovským povstaniam. Prispelo k tomu zvýšenie daní cisárskym dvorom či konfiškácia majetkov protestantov v slobodných kráľovských mestách. Na čele protestantských odbojníkov stál Štefan Bočkaj. Získal si podporu Turkov a časti nepokojnej šľachty a porazil cisársku armádu. Pod jeho vplyv sa postupne dostalo takmer celé východné Slovensko a po získaní nových posil od Turkov a vojenských oddielov grófa Valentína Drugeta ovládol ďalšie mestá. Kým Juraj Druget sa držal v úzadí, Valentín sa stal veliteľom povstaleckých vojsk. Sultán poslal Bočkajovi posily, korunu i meč ako symbol vazalskej podriadenosti a tiež bohato načrel do pokladnice. Pochopiteľne, žiadal za to daň. Aj cisárska pokladnica bola päťnásťročnou vojnou s Turkami už prázdna. Najlepším riešením bolo primerie.

Obaja Drugetovci boli medzi vyjednávačmi o mieri. Arcivojvoda Matej zvolal členov habsburského rodu, kde sa dohodli, že nahradí duševne nespôsobilého cisára a kráľa Rudolfa II. Matej sa stal splnomocnencom v Uhorsku a dohodol mier s Bočkajom a búriacou sa šľachtou. Mierovú zmluvu podpísal cisár vo Viedni 23. júna 1606. Potvrzovala uhorským stavom obsadenie úradu palatína, ústredných úradov a posádok v pevnostiach. Juraj Druget prijal vo svo-

Juraj Druget III. Humenský

Areál spojený s činnosťou pátrov jezuitov v Humennom

Humenské kolégium na dobovej rytine

jom sídle v humenskom kaštieli bratov jezuitov zo Sedmohradska. Prejavil sa uňho vplyv Petra Pázmáňa z čias štúdia na pražskom jezuitskom kolégiu. Poveril ich vykonávaním pastoračie na jeho panstve. Konal tak v súlade s listom, ktorý dostal od pápeža Pavla V. v roku 1606, aby horlivo obhajoval katolícke záujmy, a tým prispel k upokojeniu situácie. Povzbudili ho aj dosiahnuté výsledky, keď pod vedením superiora misie pátra Alexandra Dobokaia za tri roky pôsobenia (1609 – 1612) sedemsto veriacich v Humennom zanechalo kalvínsku vieru a ku katolíkom sa vrátili všetci mešťania. Navyše mnohí jezuiti z Humenného odchádzali na okolité i vzdialené panstvá, aby tam šírili katolícku vieru.

Pri čerpaní informácií o týchto udalostiach a súvislostiach s nimi spojených som sa opieral o výsledky výskumov ThDr. Štefana Lenčíša, PhD., ktoré zhruľ v knihe Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného (Vydavateľ Miestny odbor Maticy slovenskej a Vihorlatské osvetové stredisko, 2003).

■ VYHLÁSENIE ÚNIE

Po navrátení kalvínskych veriacich ku katolíckej cirkvi Juraj Druget to isté chcel dosiahnuť aj medzi svojimi pravoslávnyimi poddanými. Veď napokon, tak to prikazoval zákon Cuis regio, eius religio – koho panstvo, toho náboženstvo. Keďže sa to podarilo v Poľsku, zavolať si tamojšieho gréckokatolíckeho biskupa Atanása Krupeckého. Za účasti pravoslávnych duchovných ich biskup ubezpečil, že Zjednotenie, čiže Únia, znamená vyšší stupeň ich doterajšieho postavenia: „Nemusíte sa báť, nezrieknete sa ničoho zo svojich obyčají a tradícií, len uznáte rímskeho pápeža za hlavu cirkvi. Tak ako katolícki kňazi a veriaci,“ ubezpečoval ich Juraj Druget a povzbudil ich duchovných, že budú mať rovnaké postavenie ako katolícki kňazi. Keďže mnohí z popov boli jeho poddaní, ubezpečil ich, že ak budú za Úniu, nebudú musieť platiť feudálne poplatky a tiež chodiť na roboty.

Priamo na stretnutí s vrchnosťou sa k Únii prihlásilo okolo pol stovky poddaných, s úzhorodským panstvom ich mohlo byť okolo stotridsať. Za miesto slávnostného prihlásenia sa veriacich k Únii navrhli pútnické miesto v Kránskom Brode pri Medzilaborciach. Malo sa tak stať pri príležitosti „Zoslanja Ducha svätého“ v roku 1614. Biskup chcel slúžiť bohoslužbu a vysvätiť pritom novú cerkev. Preto prikázal uzamknúť dvere chrámu, aby mohol usmerniť svojich pomocníkov, ktorí ju zdobili. Keď to videli mnohí neprajníci Únie, s krikom sa vylámali do cerkvi. Biskup ich upokojoval, ale zbili jeho i tých, čo mu pomáhali. Našťastie zasiahli hajdúsi, takže sa to obišlo len s ľahkými zraneniami. Gróf Juraj Druget si uvedomil, že keby sa podarilo na púti s okolo trinásťtisíc pravoslávnyimi prihlásiť sa k Únii, bol by to veľký deň pre katolícku cirkev. Zároveň pochopil, že násilím vyhlásenie Únie nedosiahne, preto tento akt odložil...

■ ZRIADENIE KOLÉGIA

Ďalším zámerom Juraja Drugeta III. bolo zriadenie kolégia v Humennom. Napísal žiadosť generálnemu predstaviteľovi jezuitskej rehole v Ríme. Keďže správne predpokladal, že kým padne rozhodnutie, pretečie Tiberou vďaka požiadaniu superiora misie Alexandra Dobokaia o ďalších jezuitov. Aj ich povzbudil: „Faru i školu som nechal opraviť. I dôchodky som vám zabezpečil, len aby vás Boh čím skôr priviedol. Vy sami by ste sa mali tej veci chytiť oboma rukami.“ Nasledoval príchod ďalších jezuitov a konečne aj list z Rima: „Velaďostojný gróf Juraj Druget III. Dostali sme Vašu žiadosť o zriadenie rezidencie a kolégia v Humennom. Po preštudovaní Vášho návrhu sme ju schválili v plnom rozsahu. O ďalších prijatých krokoch ma priebežne informujte. Generálny predstaviteľ rehole páter Klaudius Aquaviva.“

Na slávnostnom zhromaždení pri otvorení kolégia 2. júla 1615 Juraj Druget III. uviedol: „Zakladajúcou listinou

dávame na vedomie každému, že dobrotvivý Boh nás, hoci nehodných, zo svojho veľkého milosrdenstva osvietil svetlom jedinej spasiteľnej viery, aby zblúdené ovečky priviedol naspäť do ovčince svojej svätej katolíckej apoštolskej cirkvi. Presvedčili sme sa, že najúčinniejším prostriedkom bude, keď sa naša mládež bude učiť od najpovolanejších — rehoľníkov Spoločnosti Ježišovej. Aby kolégium mohlo bez akýchkoľvek starostí vykonávať svoje povinnosti, nariaďujeme, aby správa nášho humenského majetku poukazovala do rúk predstaveného kolégia 1 700 zlatých, a to v dvoch termínoch, na Turíce 850 a na Vianoce 850 zlatých. Ak tak neurobí, otcovia jezuiti sú splnomocnení majetky, ktoré patria k humenskému panstvu — obce Kamienka, Adidovce, Chlmeč a Ptičie, so všetkými príjmami obsadiť, užívať alebo hocikomu po zaplatení 20 000 zlatých odovzdať. My gróf Juraj Druget III. berieme na seba a za našich potomkov povinnosť, že budeme chrániť otcov jezuitov v každej veci a proti akýmkoľvek útokom teraz i v budúcnosti.“

■ PREFEKT PONGRÁC...

Zakladajúcu listinu kolégia potvrdil aj kráľ Matej II. Následne v školskom roku 1614 – 1615 začalo kolégium svoju činnosť. Škola mala vyššiu a nižšiu triedu gramatiky. Jej prvým prefektom bol Leonard Klavosič. O rok pribudla humanitná trieda s prefektom Štefanom Pongrácom, čo bol neskoršie jeden z troch svätých Košických mučeníkov, a neskôr aj trieda rétoriky. Bola to šesťročná stredná škola s vyučovacím jazykom latinským. Gymnázium navštevovali najmä študenti zo šľachtických rodín z celého Uhorska, zo Sedmohradska, z Dalmácie, z Chorvátska a zo Sikulska. V čase najväčšieho rozkvetu ich bolo vyše dvesto, ktorých učilo dvadsaťsedem profesorov.

■ V SLUŽBÁCH KRÁĽA

A aké boli ďalšie životné osudy Juraja Drugeta III.? Po smrti Valentína Drugeta, príčinou ktorej bola pravdepodobne otrava, nastúpil na uvoľnený post zemplínskeho župana. Pridal ho k svojmu doterajšiemu – užskému. Zároveň ako prvý z rodu oficiálne prestúpil na katolícku vieru. Šiesteho januára 1610 vo veku dvadsaťsedem rokov sa oženil s Katarínou Nádašdiovou, dcérou „krvavej grófky“ Alžbety Bátoriovej. Keďže sa schyľovalo k ďalším konfliktom, ktoré vyvrcholili tridsaťročnou vojnou, nemohol čakať, že jeho život bude menej dramatický ako doteraz. Stál na strane panovníka, za čo sa mu protestantské vojská pomstili rabovaním o ohrozovaním života. Jedným z jeho posledných hrdinských činov bola bitka pri Humennom v novembri 1619, keď porazil Rákociho vojsko a podarilo sa mu zachrániť cisára Ferdinanda II. Len čo sa Gabriel Betlen dozvedel túto správu, zriekol sa obliehania Viedne. Cisár medzitým dostal vojenskú pomoc a Betlen s ním musel neskôr rokovať a postupne stratil titul uhorského kráľa a musel vrátiť územia, ktoré si privlastnil. Bezprostredne po bitke pri Humennom však Betlen vyslal proti Drugetovi vojsko. To už bolo nad sily Juraja Drugeta, ktorý sa vrátil do Poľska na svoje majetky, kde aj zomrel. Aj tentoraz bola príčinou smrti otrava. Jeho telesné pozostatky previezli jezuiti do Katedrály svätého Mikuláša v Trnave, kde je na náhrobnom kameni vytesané: „Najosvietenejší pán gróf Juraj Druget z Humenného, župan zemplínskej a užskej stolice, rytier Zlatého rúna, tajný radca a komorník Jeho cisárskeho a kráľovského Veličenstva. Zomrel v roku 1620, dňa 21. v mesiaci júni, vo svojom 37. veku.“

Ministerka kultúry povzbudzuje verejnosť na návštevy expozícií Múzeá a galérie volajú SOS: Návštevníci, vráťte sa!

Ludovít KUSAL – Foto: Emil SEMANCO

Koronakríza priniesla zmätok a problémy do mnohých oblastí. Kultúra je však jednou z tých, ktoré utrpeli najviac. V celej Európe boli zrušené koncerty aj festivaly, výstavy sa odložili na neskôr. Galérie, kiná a divadlá boli zavreté, filmová a televízna produkcia zastavená. Umelci nemajú z čoho žiť. Svet sa pomaly začína spamätávať z tejto krízy a život sa dostáva do svojich pôvodných koľají. To isté platí aj pre svet múzeí či galérií, ktoré sa znovu otvárajú svojim návštevníkom – a tých potrebujú viac ako kedykoľvek predtým.

Koronavírus ukrátil o príjmy väčšinu kultúrnych inštitúcií, ktoré už v marci pre hrozbu šírenia ochorenia COVIDU-19 zatvorili pre verejnosť. A nejde o malé výpadky, napríklad pre Slovenské národné múzeum s jeho osemnástimi špecializovanými múzeami to znamená mesačnú stratu približne tristošesťdesiat tisíc eur, ale výpadok mesačných príjmov všetkých zriadených organizácií MK SR sa pohybuje v intervale 1,6 až 1,8 milióna eura.

■ OTVÁRAJÚ EXPOZÍCIE

Aj preto prišla verejnosť pred pár dňami, keď sa začali postupne otvárať jednotlivé múzeá, povzbudiť na ich väčšiu návštevnosť samotná ministerka kultúry Natália Milanová, ktorá sa rozhodla pre Slovenské národné múzeum (SNM)-Historické múzeum a Kunsthalle Bratislava. Tu si návštevníci môžu pozrieť za primeraných hygienických opatrení rozsiahlu česko-slovenskú výstavu Moc bezmocných, inštalovanú na prvom poschodí galérie, ako aj samostatnú prezentáciu Emilie Rigovej.

Život sa teda začína vraciť do múzeí a galérií. Čo robili v čase korony a ako sa s ňou vyrovnali? Práve to,

Múzeá – ako to v Červenom Klástore, kde je aj špecializovaná expozícia venovaná medicínskej praxi v minulosti s odkazom na známeho mnicha Cypriána – nedočkavo čakajú na otvorenie malého pohraničného styku, ktorý prináša benefity v návštevnosti najmä poľských turistov.

ako prebiehal život pracovníkov múzeí v čase, keď korona zavrela všetky expozície, mohol byť pre verejnosť záhadou. Slovenské národné múzeum sa ju však rozhodlo podhaliť a na mapovanie nálad v jednotlivých svojich múzeách využilo špeciálnu podstránku na webe, ktorá sa venuje rozhovorom s riaditeľmi jednotlivých múzeí. Tí sa zhodujú v jednom: „Nič podobné sme nezažili, pandémia nás zasiahla nepripravených a zo dňa na deň sa

zmenil nielen náš pracovný, ale aj súkromný život.“

Život v čase korony plasticky ilustruje Alena Petraková, riaditeľka SNM-Múzea Slovenských národných rád. „Niektorí kolegovia pracovali z domu, iní priebežne prichádzali jednotlivito na pracovisko, súběžne si však povinne čerpali aj dovolenky. Popritom sme boli všetci v strehu a sledovali aktuálnu situáciu, ktorá má i na oblasť kultúry veľmi negatívny

Galériám a výstavným sálam nepristane, keď sú v nich nainštalované iba artefakty, ktoré si nikto nemôže pozrieť. Stále expozície pritom nie sú „masovka“, takže nič nebráni, aby si ich milovníci umenia pozreli...

dosah. Vymieňanie si najaktuálnejších informácií s kolegami, vzájomná podpora, prijímanie nových nariadení a rozhodnutí z Generálneho riaditeľstva SNM, aj tým sme žili počas pandémie. Najťažšia zo všetkého však bola neistota, napätie a nevedomosť, aký priebeh bude mať pandémia a ako dlho bude tento obmedzený režim trvať.“

■ ONLINE SPOJENIE

Radovan Sýkora, riaditeľ SNM-Múzea v Martine, zase upozorňuje aj na neviditeľnú prácu múzeí v čase pandémie, situácia totiž priniesla i praktické problémy: „Z dôvodu uzatvorenia hraníc sme riešili aj situáciu týkajúcu sa predĺženia zmlúv o vypožičaní zbierkových predmetov so zahraničnými subjektmi.“ Na svojich návštevníkov sa teší tiež Slovenská národná galé-

ria. Takmer všetky svoje výstavné priestory otvorila 16. mája, a to za prísnych hygienických podmienok, ktorých sa však netreba báť.

A ako trávili čas galeristi? So svojimi fanúškami ostali počas korony a uzavretia priestorov v bezpečnom online spojení. Prostredníctvom sociálnych sietí a doplneného webu priniesli okrem online zbierok priamo videá, rozhovory, ale aj virtuálne exkurzie, ktorými priblížili uplynulé a časom aj nadchádzajúce výstavy. Ďalej pripravili návody, ako kreatívne môžu rodičia doma zabaviť alebo čosi naučiť seba a svoje deti.

Čas ukáže, či si kultúrna verejnosť nájde cestu do našich múzeí a galérií aspoň v takom rozsahu, ako to bolo pred uzavretím priestorov pre koronakrízu. Isté je, že práve oblasť kultúry bude jednou z tých, kde bude jej dosah hmatateľne vidieť.

Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Bratislava 2020

Budovanie pilierov slovenskej štátnosti

KNIHA TÝŽDŇA

Právnik, vysokoškolský pedagóg a vedec, popredný odborník na občianske právo Ján Lazar sa v najnovšej publikácii vyjadruje k otázkam slovenskej štátnosti. Kniha predstavuje súbor článkov, úvah, esejí a referátov, ktoré autor napísal a predniesol v období rokov 1993 – 2009 na stretnutiach slovenskej inteligencie. Vo svojich úvahách vychádza z kľúčovej idey slovenskej národnej štátnosti, ktorá viedla k samotnému vzniku samostatnej Slovenskej republiky, a tou je idea zavŕšenia stáročného emancipačného úsilia a historického zápasu Slovákov o získanie národnej a štátnej suverenity.

Je zrejme, že toto zavŕšenie emancipačného procesu slovenského národa ako bezprostredný dôsledok nadväzuje na zásadné spoločensko-politické zmeny, ktoré u nás, v strednej a vo východnej Európe nastali po novembri 1989. Pre občanov znamenali nielen získanie väčšieho volúmenu občianskych a ľudských práv, ale aj národom umožnili nadobudnúť vyšší stupeň slobody, ktorej najprirodzenejším prejavom je mať vlastnú plnohodnotnú štátnosť, ak ju dosiaľ nemali. Tieto zmeny vytvorili priaznivé medzinárodné a vnútorné podmienky, aby Slovenská republika vznikla demokratickým spôsobom, pokojne a relatívne hladko, čo je vo svetových dejinách vzniku štátov veľmi zriedkavý jav. Už menej priaznivé podmienky sprevádzali ďalší vývoj slovenskej štátnosti, keď bolo potrebné naplňať v plnom rozsahu všetky stránky a funkcie moderného štátu. Autor skúma, či a ako sa v danej vývojovej fáze v priebehu dovtedajšieho trvania našej štátnosti so zreteľom na pozitívne i negatívne okolnosti, vnútorné i medzinárodné súvislosti darí naplňať v praxi ideu slovenskej štátnosti a jej jednotlivých atribútov. V jednotlivých príspevkoch sa vyjadruje aj k tomu, aké problémy vznikajú, aké chyby a nedôslednosti sa urobili a prípadne aké riešenia sa ponúkajú v záujme upevňovania štátnosti. V konkrétnosti ide najmä o tieto otázky a problémy: suverenity, národno-štátne záujmy, základné hodnoty slovenskej štátnosti, ústavnoprávne základy práv národnostných menšín, zahraničnopolitické súvislosti, vzťah k susedným štátom, vzťah SR k EÚ a k NATO, ako aj o ďalšie otázky a problémy.

Eva SISKOVÁ

MEDAILÓN

Herec, spevák, komik, dramaturg, kabaretiér, režisér, moderátor, zabávač a – legenda. Ak sa hovorí, že každý je nahraditeľný, v jeho prípade to tak nie je. Na svojich tvorbových stránkach si ho ako rodáka okrem Trenčanov privlastňujú aj Žilínčania, kde sa narodil 24. mája 1940, aj Považskobystričania, kde jeho rodina bývala. Trenčínu patrili jeho problémové školské roky. Po talentových skúškach na

Krajec môže byť len ten jeden

Vysokú školu múzických umení v Bratislave mu nechceli v Trenčíne dovoliť maturovať. Rebel Ivan KRAJČEK s prezývkou Krajec.

Pár mesiacov pred jeho smrťou mi šéfredaktor hovoril, choď Ivanovi urobiť fotky. Hovorím mu načo, veď mám veľa jeho fotiek. Ale vraj Krajec chce fotky s núčikom. Tak som ich urobil. Večer a čiernobiele. Ako nejakú predzvesť. Zomrel o pár mesiacov neskôr – 5. júna 1997. V týchto dňoch by oslávil osemdesiate narodeniny.

Už počas vojenskej služby sa spojil s Oldom Hlaváčkom. V legendárnom kabarete Ktosi je za dverami s Milanom Lasicom a Julom Satinským sa o tom, kto pisal scenáre, prekarali. Ich najznámejším programom bol Hostinec pod gaštanom.

Ako jediný herec mal tolerované, že v obrátenej pyramide Slovenského rozhlasu fajčil, a ak som tam prišiel, mal baričku – aj Ivan fajčil. Nadriadení šaleli... Nikto sa mu to však neodvážil zakázať.

Ďalšiu dvojicu vytvoril so speváčkou Zorou Kolínskou. Ako režisér sa podpísal pod hudobnú komédiu Tučulum a najznámejší je jeho režisérsky počín Cyrano z predmestia z roka 1977 s hudbou Mariána Vargu a Pavla Hammela. Moderoval reláciu Vtipnejší vyhráva. Na staré hity si spomenul v Diskotéke pre starších a pokročilých, bol moderátorom pesničkovej súťaže Repete. Po jeho smrti ho v úlohe moderátora nahradila Zora Kolínska. Zomrela aj ona predčasne 17. júna 2002 vo veku nedožitých šesťdesiatich rokov.

Text a foto: Ivan KRAJČOVIČ

HUMORESKA

Ako sa medzi drevármi hovorí, každá píla musí po desiatich rokoch vyhoriť. Dobre poistená. Lebo inak skrachuje. Čo má oheň spoločné s koronavírusom, pádom meteoritu a vojnovým konfliktom? Je to vyššia moc. Vis maior. Jednoducho po slovensky – výhovorka stojí groš a ja nič, ja muzikant. Keď treba zdôvodňovať celosvetové nedostatky, poruke je zaklíndlo Lebo Putin. Hodí sa na všetko zlé na svete. Zaklíndla Lebo Fico, Lebo predošlá vláda sa hodia na všetko nevydarené na Slovensku. Moderné zaklíndlo Lebo koronavírus začína dobiehať v používaní Lebo Putina. Fabricky potáčajúce sa na pokraji krachu si pýtajú od vlády peniažky. Lebo koronavírus. Vláda oslíka potras sa nemá, peniažky nedá.

Alebo len almužnu. Kde nič nie je, ani čert neberie. Tak fabricka prepustí ľudí. Pracujúca trieda sa odoberie na úrad práce. Odtiaľ do banky poprosiť o odklad splátok. Odtiaľ domov prepočítavať, koľko dní

skrachovali? Že sme boli neschopní, že sme zle investovali, že sme nemodernizovali? Že sme brali zo spoločného? Koronavírus to zahladí. Keby nebolo pandémie, to by ste videli, ako by nám to išlo, ako by

benátske zvieratka boli výmysel a americké boli a sú skutočné. Čaká sa, kedy hľadavce roznesú ďalšie druhy vírusov medzi miestne bezdomovecké komunity. Konečne sa spestria správy a nebudú

o kravičky. Kto bude ráno vstávať, krmíť, dojiť? Odhad ekonómov je stotridsaťtisíc nezamestnaných vinou pandémie. Umelci poprosili vládu o pomoc pre tisícky rodín, ktoré pre rušenie kultúrnych akcií prídu o živobytie. Čiernozlaté lodičky a červená kabelka stoja dokopy približne tritisícysto eur. Kto má, dá.

Ak počet obetí v Spojených štátoch bude pod dvestotíc, prezident Trump to bude považovať za úspech, good job. Budúce obeť to asi až za taký úspech považovať nebudú. Ale držme mu palce. Aj chorým. Ak sa bojíte, že následkom pandémie ľudstvo vyhynie, nebojte sa. Z Malajzie došla optimistická správa. Malajzia je najväčší výrobca kondómov na svete. Pre koronavírus začínajú miestne továrne obmedzovať a zastavovať výrobu...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Nebyť pandémie, to by ste videli, ako by nám to išlo

ešte zostáva do najbližšej podpory v nezamestnanosti. Hĺstka bývalých majiteľov fabrik sa odoberie na zaslúžené užívanie si dolce far niente. Vila a jachta v Chorvátsku nateraz zostane opustená. Lebo koronavírus. Postavím si novú haciendu ďaleko od hlučného davu. Ako dobre, že máme chránené krajinné oblasti. Do nedotknutej prírody sa vírus len tak nedostane. Papatálske a zbohatlické paloty, veru hej. Aj s vysokým plotom. Hanbiť sa, že sme

fabrika prosperovala. Stará židovská múdrosť – najlepšie sa zarába tam, kde sa ničie začína alebo končí.

Koronavírus prosper aj nemým, prípadne pištiacim stvoreniam. V amerických mestách ľudí na uliciach vystriedali krysy a potkany. Stanica CBS priniesla pohľady na prázdné ulice New Orleans, na ktorých sa slobodne prechádzajú tieto milé zvieratka. V Benátkach sa zase mali po odstavení gondol objaviť labute a delfíny. Až na to, že

len o koronavírusoch. Je toľko krásnych diagnóz. V štrnástom storočí pomohli potkany šíriť morovú nákazu čiernu smrť, ktorej podľahla tretina obyvateľov Európy. Vedľajší efekt mongolského vpádu. V roku 2018 európske štáty poskytli občianstvo takmer sedemstotisíc ľuďom, najviac z Turecka, Albánska a Maroka.

U nás koronavírus zvieratkám neprospeje. Lebo karanténa. Keď karanténa doľahne, nebude sa mať kto starať

ČRTA

Krotiteľ potokov, tokov a riek

Profesor Peter DANIŠOVIČ (na obr.) založil na Slovensku vedný odbor hydrotehnika. Zarádila sa medzi nestorov a popredné osobnosti slovenského staviteľstva 20. storočia. Stál pri zrode najvýznamnejších vodohospodárskych diel a hydrotechnických stavieb na našom území. Bol spoluautorom Sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros.

Projektant a stavitel mnohých priehrad a jeden z iniciátorov vytvorenia technickej vysokej školy na Slovensku svoje celoživotné dielo rozvíjal v odbore vodné hospodárstvo a vodné stavby (v čase jeho mladosti bol tento odbor na okraji záujmu) s dôrazom na hydrotechnické problémy, konštrukcie a diela.

V tridsiatych rokoch 20. storočia sa profesor Danišovič pripojil k vrcholiacemu úsiliu založiť na Slovensku technickú vysokú školu. V tejto téme sa zúčastnil na lobingu a záverečných prípravách návrhu osnovy zákona o zriadení takejto alma mater. Výsledkom aj jeho snaženia bolo v roku 1937 založenie Vysokej školy technickej Dr. M. R. Štefánika v Košiciach. Pre vtedajšiu politickú situáciu (Mnichovský diktát a Viedenská arbitráž) začala škola pôsobiť až po jej presťahovaní najprv do Martina, v roku 1939 do Bratislavy. V tom istom roku začal profesor Danišovič pracovať ako mimoriadny profesor a ako prednosta Ústavu staviteľstva a hospodárstva vodného na tejto škole. Prednášal náuku o hydraulike, úpravách vodných tokov a vodárenstvo, vodné právo a náuku o úprave horských bystrín.

V roku 1944 ho vymenovali za riadneho profesora v odbore staviteľstvo a vodné hospodárstvo. Na škole potom pôsobil ako prodekan a dekan. Súbežne riadil aj práce na výstavbe vodných elektrární a priehrad. Po ôsmich rokoch pôsobenia na vysokej škole z nej v roku 1947 odišiel, aby svoje sily venoval projektom a stavbám vodných elektrární na Váhu a všade, kde sa tieto stavby realizovali.

Tvorivým prínosom bola aj jeho činnosť v Európskej dunajskej komisii, kde pôsobil ako expert reprezentujúci bývalé Československo. Za jeho najvýznamnejšiu aktivitu možno pokladať výskum Dunaja a prípravu vodných diel na ňom. Od roka 1950 sa venoval plánovaniu, koordinácii a vyhodnocovaniu prírodných podmienok v danej oblasti. Profesor Peter Danišovič za jeho zrealizovanú časť Vodného diela Gabčíkovo – Čunovo získal titul Stavba 20. storočia v kategórii vodohospodárske stavby. Projektant, vodohospodár profesor Peter Danišovič zomrel 9. júla 2011 v Bratislave vo veku štyri roky.

Štefan ZLATOŠ

Výnimočnosť osamoteného a zabudnutého štúrovca Samuela D. ŠTEFANOVIČA Muž, ktorý predpovedal budúcnosť

Miroslav PIUS – Foto: archív autora

V našich národných dejinách sú štúrovci tou najfantastickejšou a najkompaktnejšou generáciou. Toto odvážne mladické spoločenstvo vytvorilo niekoľko mýtov – mýtus národa ako kolektívneho subjektu a mýtus samotného Štúra ako legendárneho vodcu, ktorého okolnosti a rovesníci obdarili priam nadľudskými vlastnosťami. Pravda, bolo to v danom priestore a čase nutné a zákonité. Štúrovci neurobili nič iné, len pri vytvorení mýtu národa zrealizovali kúsok toho archaického JA, ktorého existencia im bola v existencii jednotlivca odopieraná.

Štúrovci boli Heglovými žiakmi a riadili sa jeho filozofiou: Vždy máme možnosť zmeniť situáciu, táto možnosť je vždy prítomná, nemôžeme sa postaviť mimo situáciu.

Vo svojom ustrojení a praktickej činnosti precenili fenomén „národného povedomia“, preto hľadali útočisko v romantizme. Ale... Uplynú celé dlhé storočia, kým sa opäť narodí podobní jedinci, odvážlivci, literáti – básnici, ktorí sa budú tak tvrdošíjne prebijať nežičlivým svetom. Jeden z nich, ktorému sa podarilo nepodľah-

ČRTA

núť dobovým mýtom a ktorý skrze svoje inteligentné „racio“ uprednostnil svoju osobnú dôstojnosť, sebaurčenie, svoju slobodu a skúsenosť a radšej dal prednosť neistote pred krásnou ilúziou, je aj u nás pomerne málo známy štúrovca Samuel Dobroslav Štefanovič. A všetky slová a vety, ktoré som doteraz napísal pred jeho meno, majú len presvedčiť čitateľa o výnimočnosti tohto osamoteného a zabudnutého štúrovca.

■ V RIEKE ČASU

Neviem, či na to prišiel počas štúdií v Halle, alebo pri lúskaní Heglových kníh, ale Štefanovič bol od svojho návratu z Nemecka bytostne presvedčený, že začiatkom premeny psychológie národa nie je konanie kolektívu (národa), ale jednotlivca... Lebo ten jediný robí dejiny, teda nie kolektív, masa, ale osobnosť. Bol presvedčený, že podstatný je náš subjektívny život a že byť človekom znamená každodenne sa s ním stávať.

Samuel Dobroslav Štefanovič sa narodil 19. augusta 1822 v Banskej Bystrici do rodiny remeselníka. Od roka 1839 študoval na Evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici a po troch rokoch odišiel študovať teológiu na Evanjelické lýceum do Bratislavy. Ani ešte poriadne nezohrial lavicu a už sa dostal prvý raz do sporu so Štúrom, ktorý ho nazval „škodcom národnej veci“. Lenže Štefanovič v tom čase bol už natoľko inteligentný a neosobný, že na Vianoce v roku 1843, keď Štúra suspendovali, sa pridal k dvadsiatim dvom konškolákam, ktorí na protest proti tejto nespravodlivosti lýceum opustili.

■ ODSÚDENÝ NA SAMOTU

Po tejto tristnej udalosti dva roky študoval v Halle, aby po návrate učil na Evanjelickom lýceu v Banskej Bystrici. Zúčastnil sa na porade slovenských národovcov v revolučnom roku 1848 v Lipovskom Mikuláši. O niekoľko dní po schôdzke odišiel do Viedne a následne do Záhrebu za Štúrom a Obrenovičom, aby získal pre slovenských dobrovoľníkov finančné prostriedky. Pre pochybnosti o príprave vojenského vystúpenia proti Maďarom Štefanovič odmietol zložiť prisahu vernosti vytvorenej Slovenskej národnej rade a nastúpil medzi dobrovoľníkov ako obyčajný vojak. Po krátkom čase bol za chrabrosť vymenovaný za veliteľa stotiny.

Po páde Bachovho absolutizmu bol nakrátko úradníkom v Budine a bol prítomný aj pri vzniku Pešťbudinských vedomostí. V júni 1861 prichádza na národné zhromaždenie do Martina, kde sa stal zapiso-

Dobový výjav z čias uhorských revolúcií 1848 – 1849, keď maďarskí honvédi a slovenskí dobrovoľníci skladajú zbraň...

Dobrovoľnícka vlajka, pod ktorou bojovali v verušmých rokoch.

Pamätná tabuľa kapitáni revolučných slovenských bojovníkov v revolúcií 1848 – 1849 Samuelovi D. ŠTEFANOVIČOVI.

vateľom a členom stáleho výboru. V roku 1868 sa mu maďarské úrady pomstili tak, že ho pozbavili funkcie. Odvtedy bol permanentne prenasledovaný. Ako päťdesiatročný odchádza do Chorvátska. O dva roky sa tento muž odsúdený na večnú samotu vracia do Zvolena, zakrátko sa sťahuje do Kremnice, kde 25. novembra 1910 ako osemdesiatosemročný zabudnutý v tichosti zomiera.

■ KONZERVATÍVCI A REBELI

Skupina revolučných demokratov (J. Král, J. Francisci, Š. M. Daxner, Pauliny-Tóth, J. Rotarides), ku ktorej Štefanovič patril, mala na niektoré národné, ekonomické a sociálne otázky iné názory ako ich učiteľ Štúr. Revoluční demokrati nekládli nacionálny program na prvé miesto. Celkom otvorene hlásali iné chápanie nacionalizmu, odlišné od toho, ako ho ponímal ich učiteľ. Nesúhlasili najmä so Štúrovou orientáciou na carské Rusko. Orientovali sa viac na maďarské a poľské revolučné hnutie.

Štefanovič veľmi ostro napadol a kritike podrobil Štúrov model slovenskej vzájomnosti: „Je to nielen omyl a blud, ale vedome roztrubovaná nepravda! ... Žiaden slovenský kmeň až podnes nedokázal ešte čoby za mak vzájomnosti.“ Štefanovič horuje za vlastnú domácu, aktívnu politiku: „My sami doma sa musíme postaviť za svoje práva.“

Takisto to chápal aj J. Francisci: „Vysúkať treba rukávy, prestať s darebnými stenačkami, sľubmi a nádejami, neskladovať všetko na milosť vzájomnosti slovenskej, ktorej niet, ale stavať sa na nohy sám, podporovať blaho ľudu...“

Štefanovič sa v oblasti názorov na riešenie domácich sociálnych otázok dostal najďalej (druhým bol Š. M. Daxner). Jeho názor, že „len hmotne a mravne samostatný človek môže byť a je aj v skutku a pravdivo aj slobodný“, je myšlienka hodná filozofa a svojou jasnozrivosťou presahuje do ďalšieho storočia. V jednom z listov Štefanovič píše Jankovi Kráľovi: „Treba vymaniť sloven-

skú politiku spod konzervatívneho vplyvu kňazského. Štát musí vykúpiť veľkostatky a rozdeliť ich medzi ľud. Štát má prevziať povinnú školskú dochádzku do 14 rokov. Kňazstvo má byť platené štátom a ľud má byť oslobodený od všetkých cirkevných a školských poplatkov...“

■ **SLOVENSKÉ POVSTANIE...**
Štefanovič vo svojej knižke Slovenské povstanie z roka 1848/1849 takto pregnantne a v jednotlivých bodoch poukazuje na príčiny porážky slovenského dobrovoľníckeho vojska na Myjave a v jej okolí: Chyby velenia, chyby v organizácii, Slovenskú národnú radu nemal viesť Štúr, ale skúsený vojenský dôstojník, nasadení zradcovia vo funkcii veliteľov priamo do velenia povstania (Bloudek...), odchod Hodžu, ktorý chápal Štefanovič ako zradu...
Na konci svojej brožúry Štefanovič veľmi citlivo a objektívne hodnotí aj osobnosť samého Štúra. A práve tu sa v plnom svetle ukazuje jeho charakter a morálne vlastnosti. Pri všetkých výhradách voči Štúrovým názorom a jeho účinkovaniu v Slovenskej národnej rade Štefanovič nezabudol vysoko vyzdvihnúť jeho ďalšie skutky a konkrétne činy pre slovenský národ: „Štúrovi ohľadom na jeho dobrú vôľu a žertovanie sa záujmom a blahu slovenského národa, ale hlavne ohľadom na oživotvorení našej najpôvodnejšej slovensko-slovenskej reči, všetka česť, vďaka a pamäť! Zaslúhy jeho o národ náš sú dozaista nielen úcty, ale aj nasledovania hodné. No koriť sa otrockým spôsobom výnimočnej osobnosti jeho, bolo by práve to najohavnejšie zneuctenie opravdových zaslúh jeho!“
A ako by bolo vhodné uzavrieť toto rozprávanie o jednom zo štúrovcov, ku ktorému sa čas, múdri literárni historici, dejepisci zachovali tak trochu macošsky. Jedna z postáv Brechtovej drámy Matka Guráž a jej deti vyslovuje túto zaujímavú sentenciu: „Beda krajine, ktorá nemá hrdinov, beda krajine, ktorá hrdinov potrebuje!“
Nuž, jedno i druhé platí, pretože nič nie je také dôležité ako pravda, ktorá sídli v ľudskom srdci. A pokojne sa môže prihodiť, že môže vytvoriť priepasť medzi géniom a jeho ľudskosťou. A náš zabudnutý štúrovca Samuel Dobroslav Štefanovič by si zaslúžil viac ako tieto riadky.

Hontianska paráda patrí k špičke folklórneho diania na Slovensku

Päť pritažlivých programových úrovní

Ján BRLOŠ — Foto: Štefan KAČENA

Festival Hontianska paráda v Hrušove patrí od polovice deväťdesiatych rokov medzi významné podujatia zachovávajúce pôvodné, nielen komponované scénické formy folklóru, ale aj ukážky roľníckych a remeselných prác, tradičnej kuchyne a iných činností v autentickom podaní a prostredí.

S nápadom na nové netradičné podujatie prišli správcovia matičnej nadácie Prebudená pieseň Vladimír Kysel a bývalý podpredseda Matice slovenskej Igor Kovačovič. Obrátili sa na vedenie obce s návrhom zorganizovať v regióne Hont akciu, ktorá by vyzdvihla jeho trochu opomínanú tradičnú kultúru a zároveň ho zviditeľnila ako celok. K nápadu sa pridali matičiar Ján Brloš a vtedajší zástupca starostu Pavel Bendík, doterajší riaditeľ festivalu. Koncom roka 1995 sa uskutočnili prvé stretnutia, na ktoré prizývali predstaviteľov hontianskych obcí, zástupcov kultúrnych inštitúcií, podnikateľské a iné subjekty. Po utriedení názorov a možnosti vznikla koncepcia rozsiahlej aktivity, ktorá v začiatkoch mala podobu putovného festivalu so zapojením aj v ďalších oblastiach regiónu.

■ ÚSPESNÁ PREMIÉRA

Prvý ročník Hontianskej parády sa uskutočnil 23. – 26. 1996 a prekvalifikoval celú folklórnu pospolitosť. Zaujala najmä jednoduchosť a prístup všetkých zainteresovaných od samotných obyvateľov cez účinkujúcich po organizátorov. Prostredie, pestrosť i množstvo ponúkaných zážitkov a poznatkov bolo pre prvých návštevníkov niečo nové, neobjavené.

Po zvážení priestorových, personálnych, materiálnych a organizačných možností ďalšie obce regiónu od organizácie podujatia ustúpili, a tak nadobro zakotvilo v Hrušove. Postupne sa jeho koncepcia upravovala, dopĺňala, menila, až festival dospel a dozrel. Do užšieho realizačného štábu okrem už spomínaných po Anne Brlošovej, Jánovi Mihálikovi, Antonovi Brlošovi pribudli Mária Augustínová, Ján Fašang a množstvo ďalších ochotných a zodpovedných ľudí. Hlavným organizátorom je obec Hrušov v spolupráci s Maticou slovenskou, ku ktorým sa postupne pridalo o. z. OSOH a Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko Veľký Krtíš. V začiatkoch finančne pomohli najmä matičné nadácie, Ministerstvo kultúry SR, Banskobystrický samosprávny kraj, FPU a ďalší podporovatelia, sponzori. V neposlednom rade je to aj osobné príspevovanie miestnych i cezpoľných dobrovoľníkov, ústretovosť účinkujúcich folkloristov a predvádzajúcich pri roľníckych činnostiach,

Centrum diania počas Hontianskej parády v Hrušove

Viaceré ukážky tradičných prác sa odohrávajú na hrušovských lazoch.

remeslách, ako aj personálu vo dvoroch a v iných potrebných odvetviach podujatia.

■ VIZITKA VŠETKÝCH

Všetci prispeli k tomu, že Hontianska paráda sa postupne stala vrcholným prezentačným podujatím tradičnej ľudovej kultúry obce, regiónu Hont, ale i celého Slovenska a zahraničia. Dáva návštevníkom do povedomia bohaté kultúrne tradície nášho ľudu, a to nielen tým, že predstavuje ľudovú kultúru javiskovou formou, ale najmä tým, že návštevníkom priblíži, z čoho kultúrne dedičstvo

pramení. Na to je aj prispôbených päť programových úrovní festivalu. Prvotnou myšlienkou „Parády“ je priblížiť tradičný spôsob života v Honte, tradičné hodnoty našich predkov vo forme ukážok postupu ručnej záty, a to od prírodu na pole, modlitby, overenia zrelosti cez kosenie, zväžanie, ručné i strojové mlátenie, obed na poli až po podakovanie za úrodu. Ďalšie ukážky sú zamerané na využitie slamy, pálenie dreveného uhlia v mlách, opracovanie dreva a kameňa, prácu s konopami, pečenie chleba v kamenných peciach. Toto všetko sa predvádza v autentickom prostredí hrušovských lazov. Zároveň každý

návštevník si môže sám vyskúšať prácu s kosou, cepmi, drevom, so slamou, s uhlím, ale i ochutnať čerstvo upečený domáci chlieb z kamennej pece.

Okrem týchto ukážok vo viacerých priestoroch podujatia predvádzajú svoju zručnosť ľudoví remeselníci z celého Slovenska. Na podujatí sa dáva priestor tým remeselníkom, ktorí pracujú s prírodnými materiálmi, ako je koža, slama, drevo, hlina a používajú pritom tradičné techniky spracovania. Aj remeselníci ponúkajú návštevníkom možnosť vyskúšať si zručnosť pri výrobe tradičných výrobkov.

■ HONTIANSKE DVORY

Zaujímavosťou a magnetom podujatia sú Hontianske dvory ako priestory občerstvenia návštevníkov s hudbou, remeselníkmi a vhodnou folklórnou dekoráciou. Takto sa môžu v Hrušove prezentovať okolité obce, združenia, podnikatelia a rôzne organizácie so svojou bohatou ponukou jedál na najrôznejší spôsob, s ochutnávkou vína, nápojov a rôznymi špecialitami. Pritažlivými a pohostinnými sú každoročne Haluškovy, Gazdovský, Polovnický, Hasičský, Páleníčarský, Hrušovský, Pufancový a ďalšie dvory, ktoré pripravujú miestne hrušovské spoly, ale i ďalšie obce subjekty zo širšieho okolia. Slováci žijúci v zahraničí dôstojne reprezentujú svoju činnosť v Krajanskom dvore. Popri nich je tu množstvo ďalších dvorov, kútov a zákutí s množstvom zážitkov, stretnutí a najmä spevu a tanca.

Dokumentačnú časť „Parády“ tvoria výstavy známych folkloristov, fotografov, maliarov, ale i výstavy Lesnického a drevárskeho múzea Zvolen, ktoré niekoľko rokov pripravuje expozíciu tematicky zameranú na najrôznejšie využitie dreva z minulosti. Miestnou raritou je výstava „stabilákov“ – historických motorov, využívaných na pohon mlátačiek, sečkární a podobne. Vystavovateľom je miestny občan Anton Matušov, ktorý vlastní najväčšiu zbierku týchto motorov na Slovensku – vyše sto druhov rôznych značiek a typov.

■ SCÉNA AMFITEÁTRA

Centrom „Parády“ je amfiteáter, pripomínajúci stredoveký hrad alebo pevnosť. Symbolicky vyjadruje bránu, ktorá spája kultúry – súčasní s tradičnou. Kamenné veže sú symbolickými strážcami pevného zakotvenia v rodnej zemi, pokojného spoluzitia a tolerance.

Počas dvadsiatich štyroch rokov Hontianskej parády sa v dedine „premléto“ niekoľko stotisíc návštevníkov, niekoľko desaťtisíc účinkujúcich, tisíce remeselníkov, stovky predvádzajúcich a zabezpečujúcich ľudí, desiatky organizátorov. Ich spokojnosť a vďačnosť svedčí o opodstatnenosti a potrebe jej zachovania aj na ďalšie roky.

MATIČNÉ DEPEŠE

Poklad z Likavky

Prekvapujúci a výnimočný nález sa podaril manželskému páru z Liptova koncom marca počas víkendovej vychádzky do prírody. V zemi rozrytej diviakmi pri obci Likavka blízko Ružomberka našli vzácny strieborný poklad 1867 strieborných mincí – denárov, z prelomu 15. a 16. storočia, medzi ktorými bol aj jeden groš a dva zlaté dukáty. Podľa mienky archeológa podobných pokladov z nášho územia je veľmi málo, zvyčajne nálezy označované ako poklady sú z obdobia prihabsburských povstaní v 17. storočí; tento podľa všetkého môže súvisieť s vypálením hradu Likava v roku 1527. Archeológovia oceňujú najmä fakt, že nevšedný poklad mohli dokumentovať priamo na mieste bez toho, aby doň, pravda, okrem diviakov, ktokoľvek zasiahol. Aj my v redakcii SNN veríme, že vám ho budeme môcť o nedelju predstaviť kompletné aj obrazovo – trebárs v rubrike Zabudnutá história.

Textiláci už vystavujú

Textilní umelci Mária Antónia Fűkö, Livia Grédivová Slížová, Anna Holáňová, Eva B. Linhartová, Daniel Marek, Zuzana Mojžišová Cigánová, Daniela Révayová Lichardusová, Luba Suchalová Harichová, Zdeněk Šánsky, Gabriela Verešová a Ida Vychodilová zo združenia ARTEX pri Slovenskej výtvarnej únii ako prví po koronavírusom vynútenej prestávke prezentujú od 20. mája svoju tvorbu v Galérii F-7 na Františkánskom námestí v Bratislave. Kurátorskú koncepciu a vedenie výstavy, ktorá potrvá do 13. júna, má uznaný kurátor PhDr. Bohumír Bachratý. Expozíciu si možno pozrieť okrem nedele a pondelka každý deň od 15. do 19. hodiny.

Katarzia z Prahy

Choroba Covid-19, spôsobená novým koronavírusom, determinovala činnosť Slovenského inštitútu v Paríži, ktorý viaceré podujatia pripravil online spôsobom. Taký bol minulý týždeň aj koncert slovenskej speváčky, textárky a skladateľky Katarzie vysielaný z pražského klubu Jazz Dock vo štvrtok 21. 5. o 21. hodine. Speváčka je držiteľka ceny Radio_Head Awards za skladbu roka 2017 „Kde sa slzy berú“ – titulnú pieseň k filmu Piata loď. Jej najnovší album Celibát o strachu z osamelosti a hľadani sebahodnoty je výsledkom úzkej spolupráce s hudobníkom Jonatánom Pastirčákom, s ktorým získala i ocenenie Dosky za rok 2018 v kategórii Najlepšia scénická hudba sezóny za texty a hudbu k predstaveniu Sofoklovej Antigony v Slovenskom národnom divadle.

Pripravuje Emil SEMANCO

FEJTÓN

Veľa pravdy je v stredovekom prisloví Opakovanie je matka múdrosti, aj keď sa nim ľudstvo neradi. Opakujú sa krízy, chrípkové epidémie, morové rany. U študentov sa opakujú ročníky, u politikov návraty na politickú scénu. Na Slovensku sa opakujú reformy školstva, zdravotníctva a pokusy zlikvidovať Maticu slovenskú. Z pokusov o jej likvidáciu či zredukovanie už boli niektoré úspešné. Práve pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi to zvládla uhorská, podľa národnosti jej členov maďarská vláda. To bol útok zvonka. Z útoku zvnútra cez financie sa Matica spamätáva doteraz. Ani za budovania socializmu jej činnosť mocipánom nevoňala, ale aspoň útoky na ňu neboli oficiálne deklarované. Odvtedy sme urobili rásny krok vpred...

Pre záchranu Matice slovenskej niečo treba urobiť. V prvom rade zmeniť názov. Slovenská znamená nacionalistická, šovinistická a podľa nedávneho par-

lamentného slovníka určite aj fašistická. Matica internacionálna zaväna proletárskym internacionalizmom, už sa nenosi. Výborné riešenie – Matica severoatlantická. Už v podobnom spolku sme, dokonca ho podporíme dvoma percentami HDP. Trináste dôchodky sa do týchto dvoch percent nezapočítavajú. Keď bude Matica severoatlantická,

predstaviteľov štátnej moci, ako je u nás zvykom.

Samotné slovo Matica nezodpovedá trendom. Istanbulský dohovor sme sice odmietli, ale pristúpili sme k množstvu ďalších čiastkových dohovorov, ktorých súčasťou sú viac-menej rovnaké kréda. Matica vznikala v časoch, keď výber pohlaví bol diskriminačne zúžený na dve možnosti.

Premenujeme ustanovizeň?

Milan ČASNOCHA MIKŠ

možno sa jej ujde z rozpočtu tiež nejaké to percentičko. Pre takto vynovenú Maticu aspoň nebude treba prebudovávať letiská a dokupovať drahú výzbroj. Prihodíme aj slovo obranná. Matica severoatlantická obranná, MSO. Pred kým nás bude brániť, bude Matica aktualizovať a vyhlasovať po každých voľbách. Za účasti najčerstvejších a najvyšších

Zaostali štúrovci. Tatica by takisto nebolo dostatočne progresívne. Podľa britského facebooku je na výber sedemdesiatjeden rôznych druhov pohlaví, napríklad autigender, scorigender, necrogender alebo ekragender. Nehovoriac o cassgenderoch, ktorým je úplne jedno, čo sú. Po slovensky sa to povie slimák. Ale aby sa vyhlovo všetkým druhom, namiesto Matice

by teda mohla byť Genderica. Genderica severoatlantická obranná. Podozrenia z religiozity by sa vyvrátili pripojením slova sekulárna. Podozrenia z patriotizmu pripojením slova kozmopolitná. Na najbližšie valné zhromaždenie by sa teda predložil návrh na premenovanie Matice slovenskej na Genderica severoatlantická obranná sekulárna kozmopolitná, skrátene GSAOSK. Nechajme na účastníkoch, ako do názvu zapoja ďalšie prepotrebné preferované slová ako menšina, pandemická, marginalizovaná, rusofóbna, pokrovková a liberálna.

Keď takáto ustanovizeň požiadala o peniaze zo štátneho rozpočtu, má ich isté. Rovnako ako trefosektorové spolky s čudnými názvami a ešte čudnejším financovaním. Keď nie z rozpočtu ministerstva kultúry, tak z obrany alebo z ministerstva zahraničných vecí. Alebo priamo zo zahraničia. Americký Národný fond na podporu demokracie poskytol milión dolárov na rozvoj občianskej spoločnosti. Občianskej spoločnosti nie v Amerike, ale v Rusku. Bude sa im páčiť naša Genderica?

OČAMI MATIČIARA

Členom Matice slovenskej som „už štyri roky.“ Pre niekoho to nie je dlho, skôr málo. Ale ja som za ten čas spoznal ustano- vizeň z viacerých strán a v rôznych kútoch Slo- venska. Poznával a zažíval som ju intenzívne. Zistil som, že je nádherné rôznorodá, v tom podstatnom však rovnaká.

Nezabúdajme na podstatu

Počas matičných podu- jatí človek má možnosť lepšie spoznať slovenské zvyky, kultúru, osobnosti, udalosti. Čomu nás Matica v realite učí? Dari sa nám dosahovať „ideálny stav“ celkového chápania hĺbky jej poslania? Myslím si, že občas pri organizovaní pod- ujatí a rôznych akcií sami zabúdame na to dôležité - na podstatu. A to je asi aj dôvod, prečo sa mnohí (najmä tí, čo radi hľadajú zádrapky) na Slovensku pýtajú, načo je Matica?

Na papier sa ľahko píšu plány a správy. Papier - ako sa neraz vraví - znesie veľa. Neraz si aj správne stano- vime cieľ, vieme aj o ces- tách, ktoré k nim vedú, blížime sa však v skutočnosti k nim? Nepredstierame iba, že ich dosahujeme?

Domnievam sa, že akosi ľahostajne a bez patričného nasadenia zabúdame uvedomovať si hĺbku, podstatu vecí, konania. V tom mi dávajú odpoveď osobnosti nášho národa. Tým bola hĺbka a zmysel ich činov vlastná. Oni ich poznali a zachovali ich. Uvedo- mujeme si dostatočne a poznáme do dôsled- kov hodnoty, ciele aj veľ- kosť obetovania sa takého Milana Rastislava Štefá- nika, Jozefa Miloslava Hur- bana, či Ľudovíta Velislava Štúra? Oni nežili preto, aby sa zapísali do histórie, ale žili službou, vlastnými cieľmi. Tým sú nám, aj mne príkladom.

Nie je však dôležité vzor len poznať zvonka ako nálepku, obrázok na nástenke. Ale vstúpiť doň, vojsť dnu spreď ako spreď výkladu - preniknúť k pod- state - poriadne sa s ňou zoznámiť, pochopiť ju a osvojiť si. A pomyslene „vyjsť z dverí“ a slúžiť. Tak ako konali, ako to robili naše osobnosti...

Štúr Slovákom, národu. Hurban Slovákom, cirkvi. A my, Slovákom v Matici?

Ondrej BARANEC

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Napriek obmedzeniam si matičiari v Košiciach uctili našich osloboditeľov

Menšia účasť, nie však vďaka

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS v Košiciach

Vzhľadom na to, že nejaké masovejšie schádzanie neprizpadovalo v minulých dňoch do úvahy, aby sme sa navzájom neohrozovali a ochránili sa, rozhodol sa D MS v Košiciach iniciovať výzvu jednotlivým miestnym odborom v územnej pôsobnosti D MS v Košiciach, aby si spomienku na osloboditeľov pripomenuli jednot- livo v malých skupinkách. Výzva spočívala v položení venčeka, kvetov alebo osobnou prítomnosťou pri ľubovoľnom pamätníku venovanom druhej svetovej vojne aj s fotodokumentáciou.

Košičskí matičiari pre pandemické opatrenia vzdávali hold našim osloboditeľom v malých skupinkách - ako na snímke pri centrálnom košickom pamätníku Červenej armáde.

Aj v Moldave nad Bodvou dbali matičiari na to, aby neporušili príkazy spojené s epidemiologickou situáciou.

Koncom roka 2019 v Európskom parlamente prijali rezolúciu, že za druhú svetovú vojnu sú zodpovední v rov- nakej miere Sovietsky zväz a nacistické Nemecko. Samozrejme RF túto rezolúciu odsúdila. Naši českí suse- dia sa tiež „vyznamenali“ a v Prahe nechali odstrániť pamätník maršala I. S. Koneva, ktorý bol odhalený v roku 1980. Udialo sa tak ani nie mesiac pred pripomenutím Víťazstva nad fašizmom. Lídri pobaltských krajín v minulých dňoch obvinili Rusko z falšovania dejín. Bludný kolobeh naberá na obrátkach.

Zodpovednosť za druhú svetovú vojnu už Rusom podhadzuje kde kto. Vymý- vanie mozgov úspešne pokračuje. O pár rokov sa môže stať, že sa deti v školách budú učiť o tom, že Čer- vená armáda na územie Slovenska ani nevkočila, ale že hlavnú ťarchu niesli Američania...

O to pozitívnejšie treba vnímať fakt, že na Slovensku sú stále ľudia, ktorí idú hrdlo vzdať pamiatku padlým vojakom Červenej armády, ktorá oslo- bodila Slovensko. Nesmieme zabú- dať na hrdinstvo týchto mužov, ktorí

v mene boja za porazenie strašného nepriateľa položili svoje životy v duchu idey mieru pre nasledujúce generá- cie. Nemali by sme znevažovať úlohu Sovietskej armády ako osloboditeľskej.

Chcem preto poďakovať mati- čiarom, ktorí reagovali na výzvu D MS Košiciach a v priebehu týždňa aj napriek zložitej situácii, ktorá ešte stále pretrváva na Slovensku aj vo svete, nezaváhali a prišli vzdať hold oslobodi- teľskej Červenej armáde pri príležitosti sedemdesiateho piateho výročia víťaz- stva nad fašizmom.

Pripomenuli si výročie vyhlásenia Žiadostí slovenského národa

V Liptovskom Mikuláši nezabúdajú

Text a foto: Peter VRLÍK

Ani v zložitej situácii, v akej sa spoločnosť nachádza, v Liptovskom Mikuláši nezabúdajú na pripomenutie dôleži- tých historických medzníkov. Desiateho mája si v popoludňajších hodinách pripomenuli sto sedemdesiate druhé výročie vyhlásenia Žiadostí slovenského národa.

Liptovskomikulášski členovia Matice slovenskej si v minulých dňoch na viacerých miestach pripomenuli výročie Žiadostí slovenského národa.

Matičiari spolu s predstaviteľmi miestnej samosprávy si na historic- kých miestach pri pamätníku v mest- skej časti Liptovská Ondrašová pri- pomenujú udalosť, ktorá formovala moderný slovenský národ. Pred sto sedemdesiatimi dvoma rokmi slo- venskí národovci na čele s Ľudoví- tom Štúrom, Jozefom Miloslavom Hurbanom, Michalom Miloslavom Hodžom skoncipovali a verejne

vyhlásili prvý slovenský politický program ktorý obsahoval uznanie slovenského národa, jeho národné a sociálne požiadavky.

Prítomných privítal podpred- seda MS Marek Nemeč, riaditeľ Domu MS v Liptovskom Mikuláši, a v krátkosti pripomenul význam žiadostí v moderných slovenských dejinách. Potom predseda KR MS Milan Stromko zarecitoval báseň

Janka Kráľa Jarná pieseň. Prítomní napokon položili vence k pamätníku Žiadostí slovenského národa. Všet- kým sa nakoniec poďakoval primá- tor mesta Ján Blcháč. Následkom karanténnych opatrení sa podujatie uskutočnilo v komornom prostredí za účasti pár ľudí, ale mikulášski mati- čiari, mikulášska verejnosť neza- búdajú na výrazné okamihy našej národnej histórie.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Devätnásť tohtoročné číslo SNN vyšlo v čase vrcholiacich osláv 75. výročia oslobodenia a reagovalo aj na skutočnosť, že sa udalosti II. svetovej vojny stále účelovo interpretujú a spochybňuje sa dokonca fakt, že ťarchu oslobodzovacích bojov na Slovensku znášala Sovietska armáda, ktorá priniesla aj najväčšie obete. Preto sme sa pýtali, koľko príslušníkov Červenej ar- mády padlo v bojach na území Slovenska? Správne odpovedali tí, čo napísali, že na území SR je pochovaných 60 659 vojakov Červenej armády. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Anna Popelková, Jarok; Otakar Hunák, Nitra; Helena Poláčková, Kúty.

• Dnešné vydanie SNN sa tematicky viaže na storočnicu Trianonu. Kedy podpísali predstavitelia veľmoci Mie- rovú zmluvu v Paríži, ktorá dostala označenie aj podľa miesta, kde bola parafovaná?

Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie a jej elektronické kontakty uvedené v tiráži SNN našej administrátorky Ľubici Rišianovej do 8. júna tohto roka.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

30. mája

- pred sto desia- timi rokmi sa narodil fut- balista Ferdinand Dau- čík (1910 - 1986); ako jeden z mála Slová- kov pred druhou svetovou vojnou sa dokázal presadiť v reprezentácii ČSR, so Sloviou Praha získal štyri tituly a ako kapitán tímu aj Stredoeurópsky pohár

1. júna

- pred dvesto rokmi sa narodil pedagóg Jozef Kve- toslav Holub (1820 - 1899); autor učebníc matematiky a iných prírodovedných predmetov; prispel k tvorbe novej slovenskej odbornej terminológie; venoval sa homeopatii a botanike

- pred päťdesiatimi piatimi rokmi sa naro- dil herec Roman Luk- nár (1965); hral v mnohých slovenských či zahranič- ných filmoch; za postavu Jakuba vo filme Záhrada bol nominovaný na Českého leva 1996, zahral si aj v seriáloch Panelák, Búrlivé víno či Profesionáli

2. júna

- pred šesťdesiatimi rokmi sa narodil politik Ivan Mikloš (1960); bývalý pod- predseda vlády, minister financií SR či privatizácie sa angažoval aj v ukrajín- skej politike ako šéf porad- cov premiéra Volodymyra Hrojsmana

3. júna

- pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel poli- tik Martin Kvetko (1912 - 1995); do februá- ra 1948 poverenik pôdo- hospodárstva a pozemkovej reformy, neskôr výživy, po revolúcii a návrate na Slo- vensko ho v roku 1990 zvolil za predsedu Demokratic- kej strany

4. júna

- pred sto rokmi (1920) podpísali Trianon- skú zmluvu, ktorá rie- šila hranice maďarského štátu, ktorý bol jedným z nástupníckych štátov po rozpade Rakúsko-Uhor- ska po prvej svetovej vojne, zmluvou boli potvrdené hra- nice Maďarska s Česko-Slo- venskom a Maďarsko záro- veň definitívne uznalo jeho úplnú nezávislosť

- pred deväťdesia- timi rokmi sa narodil teo- retik drámy a literatúry Pavol Palkovič (1930 - 2009); výrazne sa veno- val tvorbe J. G. Tajovského, publikoval desiatky štú- dií z teórie a dejín drámy, divadla, rozhlasovej hry, stovky kritických analýz, úvah, článkov a recen- zii umeleckých výkonov v oblasti literatúry a drama- tickej tvorby

- pred šesťdesiatimi pia- timi rokmi sa narodil hudob- ník a spevák Marián Kochan- ský (1955 - 2006); známy ako líder skupiny Lojzo

- pred piatimi rokmi zomrel básnik Ľudovít Fuchs (1926 - 2015); z jeho tvorby spomeňme diela Dúha nad riekou roku (1990), Tajomstvo rybárskeho ostrova (1991), Diagnóza 2000 či Sila súladu (1995)

Ľudovít KUSAL